

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA
KATEDRA PSYCHOLOGIE A SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

MOŽNOSTI KOORDINOVANÉ PODPORY
ŽÁKŮ S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM
V REGIONU JIŽNÍCH ČECH

VYPRACOVALA: LYDIE FÉROVÁ
VEDOUCÍ PRÁCE: DOC. PHDR. JIŘÍ JANKOVSKÝ, PH.D.
ČESKÉ BUDĚJOVICE 2015

ABSTRAKT

Téma bakalářské práce zní: Možnosti koordinované podpory žáků s mentálním postižením v regionu jižních Čech. Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se zabývám obecnou charakteristikou mentálního postižení. Podrobněji se zabývám především lehkým mentálním postižením. Výzkum bakalářské práce se totiž zaměřuje na žáky s lehkým mentálním postižením. Dále se zabývám možnostmi koordinované podpory, která je poskytována těmto žákům. Soustředím se přitom především na pedagogicko-psychologickou podporu. V této oblasti jsou totiž tito žáci, vzhledem k specifickým lehkého mentálního postižení, nejpotřebnější.

Praktickou část tvoří kvalitativní výzkum, jehož cílem je zaměřit se na to, jak žáci s lehkým mentálním postižením vnímají a využívají možnosti koordinované podpory, která jim je poskytována. Kvalitativní výzkum je vhodný v případě úzkého zkoumaného souboru, kdy chceme získat hloubkový popis případu. Pro sběr dat jsou použity polostrukturované rozhovory. Polostrukturované rozhovory tvoří daný soubor otázek, který je ale možné rozšířit o doplňující otázky. Tazatel tak může pružně reagovat na různé situace v průběhu rozhovoru. Skrze doplňující otázky může tazatel získat další cenné informace související s tématem rozhovoru.

Zkoumaný soubor tvoří čtyři žáci ZŠ praktické v Prachaticích, kteří zároveň navštěvují K-klub v Husinci. S žáky a s jejich rodinami se znám osobně právě z K-klubu, což je křesťanský volnočasový klub organizovaný křesťanským sdružením YMCA a Církví bratrskou v Husinci. Žáci jsou ve věku devíti až třinácti let. Pochází ze sociálně znevýhodněných rodin.

Jednu skupinu respondentů tedy tvořili tito čtyři žáci a jejich rodiče. Rodiče jsem do zkoumaného souboru zařadila, aby dokreslili výpovědi žáků. Druhou skupinu respondentů tvořil vedoucí SPC ve Strakoniciích a paní učitelka ZŠ praktické v Prachaticích. Obě skupiny respondentů byly velmi vstřícné a ochotně mi rozhovory poskytly. Rozhovory proběhly nejdříve s odborníky a následně s rodiči a dětmi.

Skrze rozhovory jsem hledala odpovědi na výzkumné otázky, které vyplývají z cíle bakalářské práce.

1. Jak žáci s lehkým mentálním postižením vnímají možnosti koordinované podpory, která jim je poskytována?

2. Jak žáci s lehkým mentálním postižením využívají možnosti koordinované podpory, která jim je poskytována?

Výsledky výzkumu jsou ovlivněny jistou specifičností zkoumaného souboru. Všichni žáci navštěvují stejnou školu a bydlí ve stejném městě. Všichni pochází ze sociálně znevýhodněných rodin. Tento fakt komplikuje generalizování výsledků na širší skupinu žáků s lehkým mentálním postižením. Na druhou stranu ale umožňuje hlubší náhled do problematiky právě v těchto souvislostech.

Z rozhovorů vyplývá, že zásadní podpora je poskytována především ze strany školy. V pedagogicko-psychologické poradně proběhla první diagnostika. Někteří rodiče si vzpomínají, že jim pracovníci poradili, jak s dětmi doma dál pracovat. Některým dětem doporučili logopedickou péči. Po nástupu povinné školní docházky už s dětmi nepracují. Škola spolupracuje se speciálně pedagogickým centrem ve Strakonících. Kontakt pracovníků s dětmi se ale omezil jen na pravidelná kontrolní vyšetření.

Přímo ve škole je dětem poskytnuta logopedická péče. Škola také nabízí široký výběr zájmových kroužků.

Paní učitelka zdůrazňuje individuální přístup a názornost při výuce. Usiluje o to, aby si žáci osvojili učivo, ale také správné vzorce chování. Z rozhovorů vyplývá, že děti vnímají podporu ze strany školy v podstatě pozitivně. Ve škole mají kamarády a se svou paní učitelkou vychází velmi dobře. V případě problémů mají ve škole někoho, u koho můžou hledat pomoc.

Žáci využívají více možností podpory, ale zcela zásadní roli přitom hraje škola.

ABSTRACT

The theme of this thesis is: Possibilities of coordinated support for students with learning disabilities in the region of South Bohemia. The thesis is divided into theoretical and practical part. The theoretical part describes the general characteristics of learning disability. I focus specifically on light learning disability because the research of the thesis is focused on students with light learning disability. I also deal with the possibilities of coordinated support that is provided to these pupils. Especially pedagogical and psychological support because this is area where are the most needs of this pupils (because of specific attributes of light learning disability).

The practical part is a qualitative research that aims to identify how students with light mental disabilities perceive and use the possibility of coordinated support granted to them. Qualitative research is appropriate in this case, because goal is to obtain in-depth description of the selected cases. I used half-structured interviews. I selected this form, because it allows to extend research by the supplementary questions, so the interviewer can flexibly respond to various situations during the interview. Through additional questions the interviewer is able to get more valuable information related to the topic of conversation.

The research focus on four practical primary school pupils in Prachatice, who also attend the K-Club in Husinec. I know the pupils and their families personally from K-Club – Christian free-time club organized by YMCA and the Brotherly Church in Husinec. Pupils are aged from nine to thirteen years. They come from socially weak families.

First group of respondents, consists of these four pupils and their parents. I included parents in order to get more complex responses. The second group of respondents are workers of special pedagogic center in Strakonice and practical primary school teacher in Prachatice. Both groups of respondents were very helpful and willingly gave me interviews. I interviewed experts first and then pupils and parents.

Through interviews, I was looking for answers to the research questions that arise from the bachelor thesis goals.

1. How pupils with light learning disabilities perceive the possibility of a coordinated support granted to them?

2. How pupils with light learning disabilities use the possibility of coordinated support, granted to them?

The research results are affected by a certain specificity of the investigation sample. All pupils attend the same school and live in the same city. They all come from socially disadvantaged families. This fact complicates the generalization of the results to a wider group of pupils with light learning disabilities. On the other hand, allows a deeper insight into this particular context.

The interviews show that substantial support is provided primarily by the school. The pedagogical-psychological counseling had a first diagnosis. Some parents remember that they get advice how to work with children at home. Some children get speech therapy. When children attend primary school, they don't continue to work with them. The school works with special pedagogic center in Strakonice. But contact with children is limited to periodical control examination.

At school, children are given speech therapy. The school also offers a wide range of school activities.

The teacher emphasizes the individual approach and clarity in teaching. She seeks to make the students familiar with the knowledge, but also the correct behavior patterns. The interviews show that children generally perceive support from the school in positive way. At school, they have friends, and get along with teacher very well. In case of problems at school they have someone with whom they can seek help.

Pupils use more support options, but crucial role in on the school.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 4. 5. 2015

.....

(jméno a příjmení)

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. PhDr. Jiřímu Jankovskému, Ph.D. za jeho cenné rady a trpělivost, kterou mi věnoval. Děkuji paní učitelce ZŠ praktické a vedoucímu SPC za poskytnuté rozhovory. Děkuji rodičům a dětem za ochotu ke spolupráci. Děkuji rodině a přátelům za podporu během tvorby bakalářské práce.

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	10
ÚVOD	11
1 MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ	12
1.1 Etiologie mentálního postižení	13
1.2 Diagnostika a klasifikace mentálního postižení	13
1.2.1 Lehké mentální postižení- LMP	14
1.2.2 Středně těžké mentální postižení- STMP	15
1.2.3 Těžké mentální postižení- TMP	16
1.2.4 Hluboké mentální postižení- HMP.....	17
2 LEHKÉ MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ – LMP	18
2.1 Kognitivní procesy.....	18
2.1.1 Vnímání.....	18
2.1.2 Myšlení	20
2.1.3 Paměť.....	20
2.1.4 Učení.....	21
2.1.5 Představivost	23
2.1.6 Pozornost.....	23
2.2 Řeč	24
2.3 Motorika	24
2.4 Adaptabilita	25
2.5 Emoce a motivace.....	25
2.6 Vůle.....	26
3 KOORDINOVANÁ PODPORA ŽÁKŮ S LMP	27
3.1 Pedagogicko-psychologické poradenství	27
3.1.1 Pedagogicko-psychologická poradna	27
3.1.2 Speciálně pedagogické centrum pro žáky s MP	28
3.2 Vzdělávání žáků s LMP	29
3.3 Logopedie	30
3.4 Volnočasové činnosti	31
3.4.1 YMCA ČR	31
4 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	33

5	METODIKA.....	34
5.1	Použitá metodika	34
5.2	Charakteristika zkoumaného souboru.....	34
5.3	Vlastní realizace výzkumu	35
6	VÝSLEDKY	36
7	DISKUZE.....	50
8	ZÁVĚR	54
9	SEZNAM INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	56
10	KLÍČOVÁ SLOVA.....	60
11	KEYWORDS	61
12	PŘÍLOHY.....	62

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

HMP hluboké mentální postižení

LMP lehké mentální postižení

MKN-10 Mezinárodní klasifikace nemocí a souvisejících zdravotních problémů

MP mentální postižení

MR mentální retardace

MŠ mateřská škola

PPP pedagogicko-psychologická poradna

PŠD povinná školní docházka

RVP rámcový vzdělávací program

RVP-PRS-II rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání praktická škola dvouletá

RVP ZV rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

RVP ZV-LMP rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením

SPC speciálně pedagogické centrum

STMP středně těžké mentální postižení

ŠVP školní vzdělávací program

TMP těžké mentální postižení

ZŠ základní škola

ZŠ Pr. základní škola praktická

ÚVOD

Téma bakalářské práce jsem si vybrala, protože bych se v budoucnu ráda věnovala právě této cílové skupině – žákům s mentálním postižením.

Při práci s těmito žáky je důležité mít na paměti, že mentální postižení ovlivňuje vývoj a utváření osobnosti žáků. Na základě toho je třeba si uvědomit jakou formu podpory a proč potřebují. Volba vhodné formy podpory se odvíjí mimo jiné i od stupně mentálního postižení. Mentální postižení má vliv především na oblast kognitivních funkcí a oblast adaptability.

Podporu žákům s mentálním postižením poskytují školská poradenská zařízení, především speciálně pedagogická centra pro žáky s mentálním postižením. Dále dostávají žáci podporu ve školách samostatně zřízených pro žáky s mentálním postižením. V případě integrace získávají podporu v klasických školách, např. skrze individuální vzdělávací plán. S žáky pracují logopedi, pediatři, odborní lékaři, pedagogové volného času a další.

Bakalářská práce se dělí na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se věnuji vymezení odborných pojmů týkajících se problematiky mentálního postižení. Zaměřuji se přitom především na lehké mentální postižení. Dále se zabývám definováním zařízení, která poskytují koordinovanou podporu žákům s lehkým mentálním postižením.

Praktickou část tvoří kvalitativní výzkum. Cílem bakalářské práce je zaměřit se na to, jak žáci s lehkým mentálním postižením vnímají a využívají možnosti koordinované podpory, která jim je poskytována. Jako techniku sběru dat použiji polostrukturované rozhovory.

1 MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ

Osoby s mentálním postižením tvoří velmi heterogenní skupinu. Každá z nich je naprosto jedinečnou osobností. Zároveň je její vývoj v jednotlivých obdobích života determinován stupněm mentálního postižení. Celkové poškození neuropsychického vývoje s sebou přináší mnoho zvláštností v jednotlivých stránkách její osobnosti. Přináší změny v oblasti poznávacích procesů, ve sféře emocionální a volní, v oblasti adaptability a chování, projevuje se i v oblasti motoriky. (Pipeková a kol., 2007, s. 22)

Z výše uvedeného vyplývá, že je velmi obtížné definovat skupinu lidí s mentálním postižením jako celek. Přesto vzhledem k nutnosti generalizace poznatků o mentálním postižení pro potřeby odborné podpory těchto osob, vznikají různé definice a klasifikace mentálního postižení.

V současné psychopedii se souběžně používají termíny mentální postižení (dále MP) a mentální retardace (dále MR). Někteří autoři vnímají pojem mentální postižení jako širší. V této práci budou oba tyto pojmy používány jako synonyma.

Podle Valenty lze MR vymezit jako: „...vývojovou poruchu rozumových schopností demonstrující se především snížením kognitivních, řečových, pohybových a sociálních schopností s prenatální, perinatální i časně postnatální etiologií, která oslabuje adaptační schopnosti jedince.“ (Valenta a kol., 2012, s. 31) V mezinárodní klasifikaci nemocí MKN-10 je MR definována jako: „Stav zastaveného nebo neúplného duševního vývoje, který je charakterizován zvláště porušením dovedností, projevujícím se během vývojového období, postihujícím všechny složky inteligence to je poznávací, řečové, motorické a sociální schopnosti. Retardace se může vyskytnout bez, nebo současně s jinými somatickými nebo duševními poruchami.“ (MKN-10. 2008, s. 236) Pro MR existuje značné množství definic. Všechny se ale zaměřují na celkové snížení intelektových schopností a schopnost adaptability na sociální prostředí. (Valenta a kol., 2012, s. 31)

1.1 Etiologie mentálního postižení

Určení příčin MP není snadné. Jeho etiologie je totiž velmi variabilní a komplikovaná. Proto existují různé kategorie příčin. Jednou z nich je členění na příčiny:

- exogenní, tedy vnější (infekční onemocnění matky v době těhotenství, rentgenové záření, užívání alkoholu matkou v době těhotenství atd.)

- endogenní, tedy vnitřní (chromozomové aberace, např. trizomie 21. chromozomu, která způsobuje Downův syndrom).

Dále lze příčiny vzniku mentálního postižení rozčlenit podle časového hlediska. Jsou to příčiny:

- prenatalní (genetické příčiny, infekce matky, dědičnost)

- perinatální (mechanické poškození mozku, nedostatek kyslíku, nedonošenost, nízká porodní váha)

- postnatální (traumata zasahující CNS, encefalitidy a krvácení do mozku).

(Valenta a kol., 2012, s. 55 – 61)

1.2 Diagnostika a klasifikace mentálního postižení

Stanovení diagnózy MP je založeno na komplexním hodnocení jedince. MP je postižení rozumových schopností, které ale zároveň způsobuje postižení adaptivního chování v sociálním prostředí jedince. Při diagnostice se používá některý testový komplexní inteligenční soubor a posuzuje se adaptivní chování. Vychází se také z podrobné anamnézy. Anamnéza se zaměřuje na faktory biologické, psychosociální a na informace o dosavadním vývojovém tempu. Měl by být také proveden podrobnější neuropsychologický rozbor výsledků. (Krejčířová In: Svoboda a kol., 2001, s. 400 – 401)

Na základě snahy utřídit poznatky a zkušenosti z práce s lidmi s MP, vznikly různé klasifikační systémy MP.

MP můžeme dělit na:

- vrozené MP: vzniká v období prenatalním, perinatálním, nebo časně postnatálním

- získané MP (demence): proces zastavení, nebo rozpadu mentálního vývoje (nejčastější příčiny jsou zánět mozku, zánět mozkových blan, úraz mozku,...)

- sociálně podmíněné MP (dříve označované jako pseudooligofrenie): prostředí není pro dítě dostatečně stimulující. Jedná se o zdánlivé MP, které není trvalým neměnným stavem. Při změně prostředí se může stav podstatně zlepšit. (Vítková, 2004, s. 295 – 296)

Další členění MP je podle typu chování:

- instabilní (eretický, neklidný)
- apatický (torpidní, utlumený)
- nevyhraněný typ

(Lechta, 2008, s. 81)

Stupeň MP se určuje na základě posouzení struktury inteligence a schopností adaptability. Standardizovaný test inteligence provádí psycholog. (Valenta a kol. 2012, s.

31) MKN-10 rozlišuje tyto stupně mentální retardace:

F70 Lehká mentální retardace

F71 Střední mentální retardace

F72 Těžká mentální retardace

F73 Hluboká mentální retardace

F78 Jiná mentální retardace

F79 Neurčená mentální retardace

(MKN-10, 2008, s. 236 - 237)

1.2.1 Lehké mentální postižení- LMP

Podle MKN-10 se v případě LMP IQ pohybuje mezi 50 - 69. LMP se projevuje především obtížemi při školní výuce. Dospělí jsou obvykle schopni práce a úspěšně se zapojují do společnosti. Budují a udržují sociální vztahy. (MKN-10, 2008, s. 236)

Již v raném dětství dochází k opoždění psychomotorického vývoje. Problémy se začínají výrazněji projevovat mezi 3. až 4. rokem života. Největší problémy ale nastávají v prvních letech povinné školní docházky.

Lehké opoždění se projevuje ve vývoji jemné a hrubé motoriky a pohybové koordinace. Během dospívání vývoj obvykle dosahuje variační šíře normálu. Snížená rozumová kapacita se projevuje v procesu učení. Osvojování dovedností a návyků vyžaduje více času. Pozornost je povrchnější. Bývá ulpívavá, nebo naopak nestálá, kdy

se dítě nevydrží dostatečně dlouho zabývat jedním podnětem. Myšlení je konkrétní a stereotypní, rigidní. Paměť je mechanická a její kapacita individuální. Vývoj řeči je také opožděný. Častá je dyslálie. Chybí abstraktní pojmy a přetrvávají agramatismy. (Vítková, 2004, s. 298) V dospělosti obvykle osoby s LMP dokážou v každodenním životě používat řeč účelně. (Švarcová, 2006, s. 33)

Dopady LMP na život jedinců značně závisí na emoční a sociální zralosti. Jedinci emočně nezralí mohou mít problém přizpůsobit se kulturním normám a tradicím. Nedokážou se vyrovnat s požadavky manželství a výchovy dětí a vůbec řešit veškeré problémy vycházející ze samostatného nezávislého života. (Švarcová, 2006, s. 34) Velký vliv má také sociokulturní prostředí. Jednak ovlivňuje socializaci dítěte. Zde má své nezastupitelné místo výchovné působení rodiny. (Vítková, 2004, s. 298) Dále záleží na tom, jaký klade důraz na teoretické znalosti, oproti praktickým dovednostem, ve kterých lidé s LMP nemívají problémy. (Švarcová, 2006, s. 34)

Čím dál častější je organická etiologie. Stále jsou ale časté případy, kdy nejsou příčiny známé.

K LMP se může přidružit autismus a další vývojové poruchy, epilepsie, poruchy chování, tělesná postižení. (Švarcová, 2006, s. 34)

1.2.2 Středně těžké mentální postižení- STMP

IQ se pohybuje mezi 35 - 49. Podle MKN-10 způsobuje STMP především zřetelné vývojové opoždění v dětství. V dospělosti potřebují lidé se STMP různý stupeň podpory pro práci a aktivní začlenění se do společnosti. (MKN – 10, 2008, s. 236)

Psychomotorický vývoj v raném věku je značně opožděn. Vývoj jemné a hrubé motoriky probíhá pomaleji. Ani v dospělosti nedosahuje variační šíře normálu. Pohyby zůstávají nekoordinované. Při sebeobsluze potřebují osoby s STMP dopomoc. Proces učení vyžaduje dlouhý čas a je mechanický. Myšlení je stereotypní a rigidní. Paměť má malou kapacitu a je mechanická. Vývoj řeči je také opožděný a dyslálie přetrvává až do dospělosti. Někdy si jedinec řeč neosvojí vůbec. Rozumí jednoduchým verbálními pokynům a komunikuje neverbálně pomocí různých prostředků alternativní a augmentativní komunikace. (Vítková, 2004, s. 298 – 299) Úroveň řeči je velmi variabilní.

Mezi lidmi s STMP bývají značné rozdíly ve schopnostech. Někteří dosáhnou větší úrovně v senzo-motorických dovednostech, jiní ve verbálních.

Díky speciálním vzdělávacím programům si žáci s STMP mohou osvojit základy čtení, psaní a počítání.

V dospělosti nebývají úplně samostatní. Pod odborným vedením jsou schopni vykonávat jednoduchou manuální práci. (Švarcová, 2006, s. 34 – 35)

Etiologie bývá organická. Se STMP se může pojit některá pervazivní vývojová porucha, tělesné postižení a neurologické onemocnění, hlavně epilepsie. (Švarcová, 2006, s. 35)

1.2.3 Těžké mentální postižení- TMP

MKN – 10 definuje TMP jako stav, kdy se IQ pohybuje mezi 20 – 34. V dětství i v dospělosti lidé s TMP potřebují trvale podporu. (MKN – 10, 2008, s. 237)

Dopady TMP jsou podobné jako u STMP, ale jdou do mnohem větší hloubky. (Švarcová, 2006, s. 35) Typické jsou značné poruchy motoriky a jiná přidružená postižení. To ukazuje na vadný vývoj CNS. V rámci nácviku sebeobsluhy si mohou lidé s TMP dlouhodobým tréninkem osvojit základní hygienické návyky. Někteří ale ani v dospělosti nedokážou udržet tělesnou čistotu. Nápadné problémy se objevují v koncentraci pozornosti. Řeč je omezena na jednotlivá slova, zvuky, ale častěji není vytvořena vůbec. Pro lidi s TMP je typická nestálost nálad a impulzivita. Poznají blízké osoby. Bývají celoživotně závislí na péči jiných osob. (Vítková, 2004, s. 299)

Soustavná podpora přispívá k rozvoji motoriky, rozumových schopností a komunikačních dovedností a tak může přispět ke zvýšení kvality života.

Častou příčinou TMP jsou malformace CNS. Přidružená postižení jsou stejná jako u STMP. (Švarcová, 2006, s. 35)

1.2.4 Hluboké mentální postižení- HMP

MKN-10 definuje HMP jako stav, kdy je IQ maximálně 20. Osoby s HMP nedosáhnou samostatnosti. Potřebují pomoc při pohybu, komunikaci a hygienické péči. (MKN-10, 2008, s. 237)

Lidé s HMP mají problém porozumět požadavkům, nebo jim vyhovět. Většinou jsou imobilní, nebo výrazně omezení v pohybu. Jsou inkontinentní. Někteří jsou schopni rudimentární neverbální komunikace. Nedokážou sami naplňovat své základní potřeby. Proto vyžadují stálou pomoc a dohled. (Švarcová, 2006, s. 36) Ve výchově se využívají hlavně momenty, které jedince prožíváním přiblíží do intrauterinního života. (Vítková, 2004, s. 300)

Etiologie bývá organická. K HMP se přidružují tělesná postižení, epilepsie, smyslová postižení a časté jsou nejtěžší formy pervazivních vývojových poruch (zvláště u mobilních jedinců). (Švarcová, 2006, s. 36)

2 LEHKÉ MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ – LMP

Tato a následující kapitola se podrobněji věnuje jedincům s lehkým mentálním postižením. Právě na ně se totiž zaměřuje výzkum bakalářské práce.

„Mentální postižení (mentální retardace) je souhrnné označení vrozeného postižení rozumových schopností, které se projevuje neschopností porozumět svému okolí a v požadované míře se mu přizpůsobit.“ (Vágnerová, 2014, s. 273)

LMP prokazuje rozmezí IQ 50 - 69. Vzniká na základě dědičnosti a vlivů rodinného prostředí. Rodiče s LMP často nedokážou zajistit dostatečně podnětnou výchovu, stabilní rodinné vztahy a dobré bytové podmínky. Což zpětně ovlivňuje jejich děti a tak rodinné prostředí spolu působí s dědičnými faktory. (Müller, 2002, s. 18)

MP se obecně projevuje především snížením kognitivních, řečových, pohybových a sociálních schopností (Valenta a kol. 2012, s. 31). MP není jen časovým opožďováním duševního vývoje, ale znamená i strukturální vývojové změny. Nejde tedy jen o změnu kvantitativní, ale i kvalitativní. (Valenta, Müller, 2007, s. 39)

Diagnostika vzniká na základě komplexního posouzení poradenskými pracovníky (psycholog a psychoped). Valenta (2012, s. 17) jmenuje konkrétní diagnostikované domény pro žáky s LMP: smyslová percepce, motorika, lateralita, orientační funkce, intelektuální funkce, pozornost, paměť, fatické funkce, emoce, adaptabilita a sociabilita, konace a aspirace, sebeobsluha, rodinné prostředí, edukační schéma. Následující podkapitoly se věnují určitým doménám osobnostní struktury žáků s LMP.

2.1 Kognitivní procesy

Postižení kognitivního procesu je primárním specifikem MP (Valenta, Müller, 2007, s. 36).

2.1.1 Vnímání

Vnímání (percepce) je základní poznávací funkce. (Müller, 2001, s. 36) Vnímání nesouvisí jen se smysly, ale i s kognitivními a motivačními procesy a vlivy sociálního prostředí (Valenta a kol., 2012, s. 138).

Vnímání probíhá na základě vzniku diferenčních podmíněných spojů v mozkové kůře. U dětí s MP je proces tvoření podmíněných spojů pomalý, s určitými odchylkami. Pro tyto děti je tedy ve vnímání typická zpomalenost tempa, zúžení rozsahu, nediferencovanost počitků a vjemů a nedostatečné vnímání prostoru a času. (Valenta a kol., 2012, s. 139)

Děti s MP nejsou v procesu poznávání aktivní. Obvykle se spokojí s povšechným poznáním, aniž by si zkoumaný předmět podrobněji prohlédly. (Švarcová, 2006, s. 45)

Zrakové vnímání je zásadní pro orientaci v prostředí a předpokladem pro rozvoj psychických funkcí. (Valenta a kol., 2012, s. 141) To, co člověk vidí je jednak odrazem určitého obrazu na sítnici oka, ale i výsledkem určité životní zkušenosti (Švarcová, 2006, s. 44). To, co vidí, tedy závisí na kvalitě vytvořených podmíněných spojů v mozku. U dětí s MP je rozdíl v tom, jak přijímané informace chápou a zpracovávají. Nejde ani tak o funkce oka - orgánu, ale spíše o porozumění přijatých informací. (Valenta a kol., 2012, s. 141)

Děti s MP mají problém rozlišit podobné obrázky, tvar, počet, směr. Zároveň je narušena schopnost komplexního vnímání. Zaměřují se na detaily, ale nevidí mezi nimi žádné vztahy. Jejich zrakové vnímání je nesystematické i z důvodu špatné koordinace očních pohybů. Problém tak nastává v činnostech, kdy mají zrakové vnímání zkoordinovat s jinou pohybovou aktivitou, např. obkreslování obrázků. (Valenta a kol., 2012, s. 141)

Sluchové vnímání úzce souvisí s rozvojem řeči, a proto značně ovlivňuje psychický vývoj dítěte.

Jak již bylo řečeno výše, proces vytváření podmíněných spojů je u dětí s MP pomalejší. Dochází proto k postižení fonemického sluchu, kdy nedokáží plně rozlišit fonémy, případně dochází k jejich zkreslení. Což způsobuje opoždění vývoje řeči, a to zpětně zase opoždění psychického vývoje. Nejde zde ale pouze o sluchovou percepci, ale i o určitý způsob vnímání řeči. Děti s MP mají problém při sluchové analýze a syntéze. (Valenta a kol., 2012, s. 146 – 147)

2.1.2 Myšlení

Myšlení je vyšší poznávací funkce. Nástrojem této funkce je řeč. Myšlení se děje utvářením vztahů jednak mezi vnímanými či představovanými jevy – myšlení konkrétní. Dále se děje utvářením vztahů mezi pojmy – myšlení abstraktní. (Valenta, Müller, 2007, s. 36)

Mezi základní myšlenkové operace patří srovnání a třídění, analýza a syntéza, abstrakce a zobecňování a v rovině pojmového myšlení: indukce a dedukce, souzení a usuzování. (Müller, 2002, s. 42)

Myšlení je primární problematický jev už u jedinců s LMP. Jejich myšlení obvykle zůstává na úrovni konkrétní.

Nejmenší deficit bývá v oblasti komparace. Proto je důležité klást během vzdělávání zvláštní důraz na rozvoj této schopnosti a to zvláště u dětí mladšího školního věku. (Müller, 2002, s. 42)

Pro zprostředkované poznání (tedy myšlení) je důležitá schopnost analýzy a syntézy. Žáci s LMP těžko rozlišují hlavní a vedlejší znaky. Při analyticko-syntetické činnosti si počínají nesystematicky a často chybují. Proto je opět důležité tuto schopnost cíleně budovat už od nejnižších ročníků ZŠ praktických. (Müller, 2002, s. 42-43)

Na schopnost analýzy a syntézy navazuje schopnost abstrakce a nakonec generalizace. Jedinec přitom zdůrazňuje hlavní znaky a na jejich základě, hledá souvislosti mezi objekty. Většina žáků s LMP zůstává u konkrétního myšlení. Žáci z horního pásma LMP, ale mohou určité úrovně abstrakce dosáhnout. Tento proces je ale dlouhodobý a je třeba ho neustále stimulovat. (Müller, 2002, s. 43)

Myšlení žáků s LMP se kromě zmíněných omezení vyznačuje stereotypností, nedůsledností, má slabou řídicí funkci a ulpívá na určitém způsobu řešení (Müller, 2002, s. 44).

2.1.3 Paměť

Paměť je základní psychická funkce. Umožňuje vstřípit, podržet a opět si vybavit informace, které se staly součástí lidské psychiky a vědomí. Paměť je základem většiny duševních procesů. (Müller, 2002, s. 38)

Žáci s LMP si nové poznatky osvojují pomalu. Typická je nestálost jejich uchování a nepřesnost vybavování (Švarcová, 2006, s. 49). Tyto nedostatky vychází ze specifík vyšší nervové činnosti jedinců s MP. Fyziologickým předpokladem paměti je vznik stop vjemů v mozkové kůře. U žáků s LMP vznikají podmíněné spoje pomaleji a vzniká jich méně. Mají tendenci rychle vyhasínat. (Müller, 2002, s. 38-39)

Pro zapamatování je důležité, aby si žáci vytvořili jasné představy a učivo pochopili. Potom si i nové informace lépe podrží v paměti. Vybavování je ovlivněno nedostatky v představivosti. Představy jsou často nelogické a neuspořádané. Žáci reprodukují to, co mají uloženo v trvalejších asociačních spojích. Někdy tak vznikají zdánlivě nesmyslné odpovědi, které s otázkou nijak nesouvisí. (Müller, 2002, s. 39)

Paměť se dělí na mechanickou a logickou. Mechanická paměť uchovává informace bez ohledu na souvislosti. Naopak při logické paměti si jedinec zapamatovává souvislosti, vztahy a zákonitosti. (Müller, 2002, s. 39) Kvalitu paměti žáků s MP ovlivňuje nízká úroveň myšlení. Proto těžko vyberou a spojí podstatné prvky materiálu, který si mají zapamatovat. Těžko od něj také oddělí náhodné asociace. (Švarcová, 2006, s. 49) Je tedy zřejmé, že paměť žáků s LMP bude především mechanická. U některých ale nelze zcela vyloučit logickou paměť nižší výkonnosti. (Müller, 2002, s. 39)

V rámci edukačního procesu je tedy důležité pravidelné opakování (vždy jinou formou), možnost vyzkoušet si nové vědomosti a dovednosti prakticky, emocionální podněcování a častější prostor pro relaxaci. (Müller, 2002, s. 39)

2.1.4 Učení

„Lze bez nadsázky říci, že učení je základní podmínkou psychického vývoje.“
(Švarcová, 2006, s. 42)

Čáp definuje učení takto: *„Učení je získávání zkušeností a utváření jedince v průběhu jeho života. Naučené je opakem vrozeného.“* (Čáp In: Průcha a kol., 2009, s. 324)

Definice a klasifikace učení existuje více. Orientačně lze rozlišit následující druhy učení:

- učení podmiňováním
- učení senzomotorické

- učení verbální
- učení pojmové
- učení problémové
- učení sociální

(Müller, 2002, s. 48)

Učení podmiňováním vychází z klasického podmiňování I. P. Pavlova a operantního podmiňování Skinnera (Valenta, Müller, 2007, s. 259). Skinner, na rozdíl od Pavlova, zdůrazňuje význam aktivního chování subjektu v procesu tvorby podmíněných reflexů. (Müller, 2002, s. 49) Učení skrze klasické podmiňování se děje i u jedinců s těžkým mentálním postižením (Valenta, Müller, 2007, s. 259). V procesu učení žáků s LMP má značný význam učení vycházející z teorie Skinnera. (Müller, 2002, s. 49 - 50)

Senzomotorické učení ovlivňuje fakt, že i u jedinců s LMP se může vyskytovat deficit v procesu vnímání, nebo v motorickém výkonu. (Müller, 2002, s. 50)

Při verbálním učení vznikají asociace mezi slovy (znaky, symboly). Nevznikají ale na základě pochopení jejich smyslu. Jde v podstatě o memorování. Verbální učení vytváří základnu pro vytvoření pojmů. Žákům s LMP je tento druh učení vlastní, protože staví na mechanickém zapamatování. (Müller, 2002, s. 51)

Pojmové učení souvisí s procesy analýzy, syntézy, abstrakce a generalizace. Jak již bylo zmíněno výše, žáci s LMP mají problémy s operacemi analýzy a syntézy. Schopnosti abstrakce, či generalizace mnohdy nedosáhnou vůbec, nebo jen v omezené míře. Je zřejmé, že tyto problémy ovlivní proces pojmového učení. (Müller, 2002, s. 52)

Pro učení problémové je nutná schopnost logického myšlení. K řešení problémů se dá dospět jen na základě úspěšných výsledků senzomotorického a pojmového učení. (Müller, 2002, s. 52 - 53)

Sociální učení umožňuje socializaci člověka. Má vliv na osvojení si společensky přijatelných způsobů chování, přizpůsobení se sociálním rolím a zvnitřnění určitých postojů. Žáci s LMP často řeší náročné životní situace pomocí nevhodných technik. Proto pro ně má sociální učení zvláštní význam. (Müller, 2002, s. 53)

Celkově platí, že učení žáků s LMP je méně výkonné a pomalejší, a to z důvodu:

- poruchy v utváření paměťové stopy

- poruchy v zaměření paměti
- poruchy vztahu mezi I. a II. signální soustavou
- poruchy motivace učení

(Müller, 2002, s. 53 - 54)

2.1.5 Představivost

Představivost je schopnost organismu, kdy si dokáže zopakovat minulou zkušenost formou představ. „*Představy jsou ve vědomí vybavené obrazy předmětů a jevů, získané v minulé zkušenosti.*“ (Müller, 2002, s. 40) Tyto obrazy jsou ale zkratkovitější a obecnější než vjemy. Kvantita a kvalita představ je závislá na stavu vnímání, úrovni myšlení, vlastnostech nervové soustavy a na obsahu pojmů. (Müller, 2002, s. 40)

Představy žáků s LMP jsou nejasné, nepřesné, útržkovité a neúplné. Často jsou vytržené z příslušných souvislostí. Pro zkvalitnění představ těchto žáků je třeba usměrňovat jejich reprodukci a zpřesňovat i samotné vnímání. (Müller, 2002, s. 41)

2.1.6 Pozornost

Pozornost je: „...*zaměřenost a soustředěnost duševní činnosti na určitý objekt nebo děj.*“ (Hartl, 2004, s. 195)

Od pozornosti se odvíjí efektivita vnímání (i sociální percepce), učení a myšlení. Jak již bylo výše řečeno, pozornost je vývojově ovlivněna. Je tedy zřejmé, že u dětí s MP se bude v oblasti pozornosti objevovat deficit. Míra a charakter deficitu závisí na etiologii postižení. Jiné je to v případě organického poškození CNS (př. ADHD syndrom) a jiné je to v případě geneticky podmíněného MP. V případě organického poškození CNS se ještě více snižuje úroveň záměrné pozornosti a přenášení pozornosti je pro tyto děti skoro neřešitelný problém. (Valenta a kol., 2012, s. 201-206)

Děti s MP hůře eliminují rušivé vlivy. Jejich pozornost je snadno odklonitelná a rychle se unaví. (Valenta a kol., 2012, s. 201) Žák základní školy praktické dokáže udržet pozornost maximálně 15-20 minut. V první třídě udrží pozornost jen 5-10 minut. Ve výchovně vzdělávacím procesu je proto důležitá různorodost didaktických metod. Výklad

je třeba strukturovat do kratších celků a proložit časem pro relaxaci. Je třeba vyloučit maximum rušivých vlivů. Velkou roli hraje motivace (především pozitivní). (Müller, 2002, s. 40)

2.2 Řeč

Řeč je: „...*schopnost člověka vyjádřit členěnými zvuky obsah vědomí a používat prostředky slovní i mimo slovní; neoddělitelnou součástí řeči je i emoční složka a situační souvislosti.*“ (Hartl, 2004, s. 234)

Vnitřní řeč umožňuje myšlenky formulovat. Prostřednictvím vnější řeči může jedinec myšlenky vyjadřovat nebo přijímat. Řeč je tedy důležitým prostředkem socializace a myšlení. (Müller, 2002, s. 44) Rozvoj řeči závisí na vrozených dispozicích a na kvalitě verbální stimulace. (Svoboda a kol., 2001, s. 178)

Řeč úzce souvisí s činností mozku. Proto je i vývoj řeči u osob s MP narušen a to po stránce obsahové i formální. Zvláštnosti v řeči u osob s MP závisí i na etiologii postižení. Řeč lidí s LMP bývá opožděna minimálně o jeden rok, přesto ale postupně v řeči dosahují určité úrovně abstrahování a zevšeobecňování. (Müller, 2002, s. 45 - 46)

Aktivní slovní zásoba žáků s LMP je malá. Rozvíjí se pomaleji a tvoří ji především konkrétní pojmy. Žáci mají problém se synonymií a homonymií. Přetrvává dysgramatismus. Používají především holé věty, nebo jen krátká souvětí. Pravidla psané podoby řeči si osvojují mechanicky. Mají problémy s aplikací. Nedostatky se projevují i v oblasti fonemické diferenciaci. Žáci s LMP mají problém aplikovat komunikační vzorce na konkrétní komunikační situace. (Zezulková, 2013, s. 69 - 70)

2.3 Motorika

Motorika a psychika jsou neoddělitelné součásti vývoje jedince, které se vzájemně ovlivňují. Rozvoj motoriky je nezbytný mimo jiné pro rozvoj řeči, který závisí na rozvoji jemné motoriky mluvidel. (Müller, 2002, s. 54-55)

Úroveň motoriky žáků LMP je obvykle snížena vlivem organické etiologie. Dále má na ni vliv i celkové omezení myšlenkových operací. To ovlivňuje proces poznávání a

osvojení si pohybových zručností a návyků. Problém se projevuje hlavně v koordinaci jednotlivých pohybů.

V edukačním procesu žáků s LMP je důležité neustálé opakování a zpřesňování vhodných pohybových návyků. Dochází tak k útlumu nepotřebných pohybů a posilují se pohyby účelné. Problematický je přenos osvojeného pohybu do nové situace. (Müller, 2002, s. 56)

2.4 Adaptabilita

Z psychologického hlediska pojem adaptace znamená schopnost přizpůsobit se sociálnímu a kulturnímu prostředí. Jedinec se chová adekvátně situaci a je schopen potřebných změn při přechodu do nového prostředí. (Valenta a kol., 2012, s. 249)

MP je jednak postižení intelektových funkcí, ale také celkového vývoje osobnosti. Obojí vede k poruchám adaptace.

Lidé s MP mají narušenou schopnost učení. Jejich myšlení je mechanické. Neumí účelně aplikovat naučené. Mají problémy v aplikaci dosavadních zkušeností při řešení nových úkolů.

Dále má na schopnost adaptace vliv kvalita emocionality. Především má vliv míra autoregulace, rigidity, závislosti, poznávací pohodlnost apod. (Valenta a kol., 2012, s. 256 - 257)

2.5 Emoce a motivace

Skrze emoce člověk hodnotí situaci, činnost a zároveň dostává podnět k nějaké aktivitě. (Müller, 2002, s. 25)

Emoce v sobě přímo zahrnují poznání. Je tedy zřejmé, že u osob s MP se objeví odchylky v oblasti emocí. (Valenta a kol., 2012, s. 246)

Také u žáků s LMP se mohou objevit negativní aspekty emočního chování, např.: intenzivní úzkost, strach, frustrace, stres, agrese. Tyto negativní aspekty se projevují v zátěžových situacích. (Müller, 2002, s. 26)

S MP souvisí také problematika emoční deprivace. Někdy se pojí se senzoricou a sociální deprivací, nebo celkovou zanedbaností. Ta může způsobit značný pokles IQ (až o 20 bodů). U takto deprivovaných žáků se objevuje zvýšená touha po citové odezvě od lidí, kteří si získali jejich důvěru. Je úkolem speciálního pedagoga, aby jim pomohl jejich sociální vztahy upravit. (Müller, 2002, s. 26)

Přestože u žáků s LMP bývá zachována určitá míra vnitřní motivace, jsou emoce vhodným nástrojem vnější motivace, např. k učení. (Müller, 2002, s. 26)

2.6 Vůle

Žáci s MP obvykle trpí nedostatkem iniciativy. Nedokáží své jednání řídit a směřovat k naplnění vzdálenějších cílů. Bývají sugestibilní. (Pipeková a kol., 2007, s. 25)

V oblasti vůle se ale u žáků s LMP objevují určité protiklady. V určitých činnostech dokáží být dostatečně vytrvalí a cílevědomí. To se děje v případě, že činnost směřuje k momentálnímu naplnění určité potřeby. V jiných činnostech sice třeba vědí jak jednat, ale nepocítují potřebu takto jednat.

Zrovna tak mohou některé pokyny sociální skupiny přijímat zcela nekriticky. K jiným (byť třeba rozumným) pokynům mohou mít vyložený odpor. (Müller, 2002, s. 32 - 33)

Podstatou je nedostatečné zvnitřnění požadavků. (Müller, 2002, s. 33)

3 KOORDINOVANÁ PODPORA ŽÁKŮ S LMP

V současné době se zdůrazňuje ucelené pojetí rehabilitace. Podle Novosada (2009): „...jde o kombinované a koordinované využití léčebných, sociálních, vzdělávacích a profesních prostředků k výcviku jednotlivce za účelem získání nejvyšší možné funkční schopnosti.“ Jde tedy o snahu flexibilně propojit jednotlivé nástroje odborné podpory a jiné aktivity s cílem zlepšit osobní a sociální fungování člověka s postižením a působit tak i na kvalitu jeho života. (Novosad, 2009, s. 90 - 91)

V podobném pojetí funguje koordinovaná podpora žáků s MP. Následující kapitola se zaměřuje především na pedagogicko-psychologickou podporu. V této oblasti jsou totiž žáci s LMP, vzhledem ke specifickým vycházejícím z jejich postižení, nejpotřebnější.

3.1 Pedagogicko-psychologické poradenství

Součástí podpory lidí se zdravotním postižením je poradenská podpora. Poradenská činnost zajišťuje provázanost a posloupnost koordinované podpory. (Novosad, 2000, s. 57)

Mezi školská poradenská zařízení patří pedagogicko-psychologická poradna a speciálně pedagogické centrum. (Vyhláška 72/2005 Sb., § 3)

3.1.1 Pedagogicko-psychologická poradna

Pedagogicko-psychologická poradna (dále jen PPP) poskytuje poradenské služby na základě školského zákona (Zákon č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů), vyhlášky č. 116/2005 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb.

Tyto služby jsou určeny dětem zhruba od tří let věku, kdy vstupují do mateřské školy, žákům a studentům do ukončení středního, příp. vyššího odborného vzdělávání. Dále jsou určeny pro rodiče, pedagogy a školy vzdělávající tyto žáky. (Knotová, 2014, s. 18)

Pracovníky PPP jsou psychologové, speciální pedagogové a sociální pracovníci. Činnost probíhá ambulantně, nebo návštěvami pracovníků PPP ve školách a školských zařízeních. (Knotová, 2014, s. 18)

PPP zjišťuje pedagogicko-psychologickou připravenost žáků na povinnou školní docházku. Doporučuje návrhy podpůrných nebo vyrovnávacích opatření, zařazení do vzdělávacího programu, příp. školy a třídy, podle vzdělávacích potřeb žáka. Zjišťuje speciální vzdělávací potřeby žáků. (Vyhláška 116/2011 Sb., § 5)

Poskytuje poradenské služby žákům se zvýšeným rizikem školní neúspěšnosti, jejich zákonným zástupcům a pedagogickým pracovníkům, kteří tyto žáky vzdělávají. (Vyhláška 72/2005 Sb., § 5)

3.1.2 Speciálně pedagogické centrum pro žáky s MP

Speciálně pedagogické centrum (dále SPC), obecně, poskytuje poradenské služby žákům se zdravotním postižením integrovaným ve školách, vzdělávaných ve školách a třídách s upravenými vzdělávacími programy, žákům základních škol speciálních a dětem s hlubokým mentálním postižením. Jednotlivá SPC jsou zřizována pro klienty s různými typy zdravotního postižení. (Vyhláška 72/2005 Sb., § 6)

Tým pracovníků SPC tvoří speciální pedagogové, psychologové a sociální pracovníci. Podle toho na jaký druh a stupeň postižení se SPC zaměřuje, může být tým rozšířen o další odborné pracovníky. (Hanák, Michalík, 2011, s. 15)

Činnost probíhá přímo na pracovišti SPC, návštěvami ve školách a školských zařízeních, v rodinách, nebo v zařízeních pečujících o žáky se zdravotním postižením. (Vyhláška 72/2005 Sb., § 6)

Příloha č. 2 k vyhlášce č. 72/2005 Sb. upravuje jednak standardní činnosti SPC, dále standardní činnosti speciální, podle zaměření SPC na klienty s určitým typem postižení. Mezi standardní činnosti patří např.: depistáž, komplexní diagnostika žáka, tvorba plánu péče o žáka, přímá práce s žákem, konzultace pro zákonné zástupce, pedagogické pracovníky, školy a školská zařízení, a další.

Mezi činnosti SPC, které poskytuje služby žákům s mentálním postižením, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky, patří např.: smyslová výchova dětí předškolního věku s MP, příprava na zařazení do výchovně vzdělávacího procesu, logopedická péče se zaměřením na alternativní a augmentativní

komunikaci, alternativní formy čtení, využití arteterapie a muzikoterapie, a další. (Příloha č. 2 k vyhlášce 72/2005 Sb.)

3.2 Vzdělávání žáků s LMP

Existují dvě formy vzdělávání žáků se zdravotním postižením. Jednak se mohou vzdělávat formou integrace, a to individuální, nebo skupinové. Dále se mohou vzdělávat ve škole samostatně zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (tzv. speciální škola). Případně existuje kombinace obojího, kdy je žák integrován ve škole zřízené pro jiný typ postižení. (Vyhláška 73/2005 Sb., § 3)

Integraci, nebo zařazení do speciální školy doporučuje školské poradenské zařízení. Volba formy vzdělávání záleží na zákonném zástupci dítěte. (Bendová, Zikl, 2011, s. 36)

Prvním článkem vzdělávacího systému v ČR jsou mateřské školy. Pro děti s mentálním postižením jsou zřizovány MŠ speciální. Děti s LMP, ale obvykle dochází do běžných MŠ. V této době u nich ještě nebývá postižení diagnostikováno. (Bendová, Zikl, 2011, s. 34 - 35)

Povinnou školní docházku mohou žáci s LMP plnit buď formou integrace v běžné ZŠ, nebo ve škole samostatně zřízené pro žáky s LMP - ZŠ praktická. V obou případech po úspěšném absolvování žáci získávají základní vzdělání. Žák může být do ZŠ praktické zařazen pouze, když školské poradenské zařízení stanoví diagnózu LMP. Důvodem pro zařazení nesmí být sociální znevýhodnění, nebo neprospívání na ZŠ. (Bendová, Zikl, 2011, s. 36)

ZŠ praktická má stejné členění do dvou stupňů a stejnou strukturu předmětů jako běžná ZŠ. Liší se ale hodinovou dotací a obsahem vzdělávání. (Bendová, Zikl, 2011, s. 36) Dále se liší sníženým počtem žáků ve třídě. Ve třídě může být nejméně šest a nejvíce čtrnáct žáků. (Vyhláška 73/2005 Sb., § 10) ŠVP ZŠ praktických vycházejí z RVP pro základní vzdělávání - přílohy upravující vzdělávání žáků s LMP (Bendová, Zikl, 2011, s. 36).

Vzdělávání podle RVP ZV - LMP je na prvním stupni (především v 1. - 3. ročníku) přizpůsobeno skutečnosti, že dítě s LMP dosahuje školní zralosti až v pozdějším věku. Hlavním úkolem v tomto období je adaptace žáků na nové prostředí, nový styl práce a

upevňování základních hygienických návyků a sociálních návyků. Na druhém stupni se vzdělávání zaměřuje na získání a rozvoj vědomostí a dovedností, které mohou vést ke zvýšení kvality osobního života a profesního uplatnění. Proto je zde kladen větší důraz na rozvoj komunikačních a sociálních schopností a vytváření praktických dovedností. (RVP ZV - LMP, 2005, s. 9)

Ve vzdělávání žáků s LMP jsou naplňovány stejné cíle, jaké jsou uvedeny v RVP ZV, ale přístupy, metody a formy odpovídají vývojovým a osobnostním zvláštěm žáků. Kromě cílů RVP stanovuje také klíčové kompetence, které by měli žáci v průběhu vzdělávání získat. RVP ZV - LMP klade důraz především na klíčové kompetence pracovní, sociální a personální. (RVP ZV - LMP, 2005, s. 9 - 11)

Po získání základního vzdělání se mohou žáci s LMP vzdělávat formou integrace na jakékoli střední škole a to v případě splnění požadavků přijímacího řízení. Pro studenty s LMP jsou přímo zřizována Odborná učiliště. (Bendová, Zíkl, 2011, s. 41) Odborná učiliště nabízí učební obory skupiny E. Studium trvá tři roky a po úspěšném absolvování studenti získávají výuční list. (Pšeničková, 2012) Pro studenty s LMP v kombinaci s dalším zdravotním postižením, které jim znemožňuje vzdělávání na jiné střední škole, je zřízena praktická škola dvouletá. (RVP - PRS - II, 2009)

3.3 Logopedie

Logopedie je speciálně pedagogická disciplína. Zabývá se narušenou komunikační schopností a také její prevencí. Někdy se o logopedii mluví jako o nauce o výchově řeči. (Peutelschmiedová, 2005, s. 127)

Logopedie působí v resortu zdravotnictví i školství. V resortu zdravotnictví působí logopedi na foniatrikách klinikách a odděleních, na neurologických klinikách, na geriatrických odděleních a v soukromých logopedických ambulancích.

V resortu školství působí logopedi v základních školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, v pedagogicko-psychologických poradnách, v mateřských školách pro děti se speciálními výchovně-vzdělávacími potřebami, ve speciálně pedagogických centrech a ve střediscích rané péče. (Peutelschmiedová, 2005, s. 142 – 144)

3.4 Volnočasové činnosti

Hofbauer (2004) mluví o volném čase, jako o činnosti: „...do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení.“ Mezi hlavní funkce volného času se obvykle řadí odpočinek (regenerace pracovní síly), zábava (regenerace duševních sil) a rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury). (Hofbauer, 2004, s. 13)

Problematika volnočasové činnosti nabývá ve vztahu k dětem vyžadujícím zvláštní péči mimořádného významu. Právě tyto aktivity pomáhají ve značné míře realizovat koordinovanou podporu. Pomáhají plnit úkoly v oblasti léčebné, preventivní, výchovné i společenské.

Základní princip rozvoje zájmové činnosti u dětí s postižením je stejný jako u zdravých dětí - podchycení opravdových zájmů, zálib a individuálních schopností a dovedností. V případě dětí se zdravotním postižením je další zásadou rozvoj zbytkových schopností, základní sebeobsluhy a soběstačnosti. (Eisertová, Švestková, 2011, s. 11)

Mezi školská zařízení pro zájmové vzdělávání patří střediska volného času, školní kluby a školní družiny. Mimoškolní zájmové vzdělávání poskytují neziskové organizace sdružující děti a mládež (např.: Junák - svaz skautů a skautek, Česká tábornická unie apod.) a neziskové organizace nabízející volnočasové aktivity (občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadační fondy, apod.). (Eisertová, Švestková, 2011, s. 12 - 13)

3.4.1 YMCA ČR

YMCA – Křesťanské sdružení mladých lidí (Young Men's Christian Association) je křesťansky orientované nepolitické, neziskové sdružení. Pracuje celkem v asi 119 zemích světa. YMCA usiluje o harmonický rozvoj člověka, jeho ducha, duše a těla. To symbolizuje také červený rovnostranný trojúhelník, který má YMCA ve znaku. (Info o YMCA, 2008)

YMCA nabízí různé aktivity pro kvalitní trávení volného času dětí a mladých lidí. Jsou to např.: mateřská centra, nízkoprahové služby pro děti a mládež, hudebně sociální

mezinárodní program Ten Sing, nejrůznější kroužky a kluby, letní tábory. (Programy, 2008)

K-klub je křesťanský klub organizovaný Církví bratrskou v Husinci ve spolupráci s YMCA Husinec. Zaměřuje se především na děti ze sociálně znevýhodněných rodin v Husinci a okolí. Je určený pro děti ve věku 7 až 14 let. Klub je svou koncepcí hodně blízký nízkoprahovému zařízení. Usiluje ale také o spolupráci s rodiči dětí. Hlavním smyslem klubu je evangelizace, předávání biblických pravd a hodnot. Děti se zde učí respektovat základní lidské hodnoty a učí se dodržovat pravidla slušného chování.

Klub se schází jednou za dva týdny. Kromě toho pořádá různé výlety, víkendové akce a letní tábory. Klub pravidelně navštěvuje 10 až 15 dětí. Děti přichází ze sociálně znevýhodněného prostředí. Často mají problémy s prospěchem ve škole. Členy klubu jsou také čtyři děti, které jsou zároveň žáky ZŠ praktické v Prachaticích. Právě na tyto žáky se zaměřuje výzkum této bakalářské práce. (K klub)

4 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Cílem bakalářské práce je zaměřit se na to, jak žáci s lehkým mentálním postižením vnímají a využívají možnosti koordinované podpory, která jim je poskytována. Práce má tedy přinést nejen pohled poskytovatelů podpory, ale především těch, kterým je podpora poskytována. Snaží se tak ukázat na silné stránky, slabiny i možnosti koordinované podpory, které vyplývají z pohledu těchto žáků.

Ze stanoveného cíle vyplývají dvě výzkumné otázky:

1. Jak žáci s lehkým mentálním postižením vnímají možnosti koordinované podpory, která jim je poskytována?
2. Jak žáci s lehkým mentálním postižením využívají možnosti koordinované podpory, která jim je poskytována?

5 METODIKA

5.1 Použitá metodika

Pro naplnění cílů bakalářské práce byl použit kvalitativní výzkum. „*Výhodou kvalitativního výzkumu je získání hloubkového popisu případů. Nezůstáváme na jejich povrchu, provádíme podrobnou komparaci případů, sledujeme jejich vývoj a zkoumáme příslušné procesy. Citlivě zohledňujeme působení kontextu, lokální situaci a podmínky.*“ (Hendl, 2012, s. 51)

Sběr dat proběhl metodou polostrukturovaných rozhovorů. U polostrukturovaného rozhovoru je definované tzv. jádro interview, což je minimální okruh otázek, který je nutný probrat. Může se ale měnit pořadí kladení otázek a mohou se objevit drobné nuance v jejich znění. Tazatel může používat doplňující otázky, které mohou přinést další informace, které s probíraným tématem souvisí. Případně se mohou doplňující otázky použít pro zmírnění tenze, která může v průběhu rozhovoru vzniknout. (Miovský, 2006, s. 159 – 160)

Přepis rozhovorů je uveden v přílohách č. 1 – 3. Hlavní okruh otázek je, na rozdíl od doplňujících otázek, uveden tučně.

5.2 Charakteristika zkoumaného souboru

Cílovou skupinu tvoří čtyři žáci ZŠ praktické v Prachaticích, kteří navštěvují K - klub v Husinci. Vybrala jsem si tyto žáky, protože se s nimi i jejich rodinami znám osobně právě z K-klubu, který vedu. Žáci jsou ve věku devíti až třinácti let. Jsou to tři chlapci a jedna dívka, přičemž dva chlapci jsou sourozenci. Pochází ze sociálně slabších rodin. Některé z nich dříve bydlely v Azylovém domě Rybka v Husinci. K-klub je volnočasový klub organizovaný křesťanským sdružením YMCA a Církví bratrskou v Husinci.

Druhou skupinu respondentů tvoří rodiče žáků. Rodiče jsou do souboru zařazeni, aby pomohli dokreslit výpovědi dětí. Dalším respondentem je učitelka z prvního stupně, která postupně učila všechny čtyři žáky. V tomto školním roce je třídní učitelkou třech vybraných žáků. Rozhovor proběhl také s vedoucím SPC Strakonice. Původním

záměrem bylo provést rozhovory se všemi pracovníky SPC, což se nakonec ukázalo bezpředmětné. V SPC proběhla jen kontrolní diagnostika, takže pracovníci děti osobně neznají. Kontaktovala jsem také telefonicky vedoucího PPP v Prachaticích. Zde ale proběhla jen první diagnostika a s žáky se zdravotním postižením dále nepracují, proto mi rozhovory neposkytli.

5.3 Vlastní realizace výzkumu

V červnu 2014 jsem telefonicky kontaktovala vedoucího SPC a ředitelku ZŠ praktické v Prachaticích. Předběžně jsme se domluvili, že by mi poskytli rozhovory týkající se podpory konkrétních dětí, na které se výzkum práce zaměřuje. Vedoucí i paní ředitelka byli vstřícní.

V prosinci jsem se domluvila s dětmi a s jejich rodiči. Velkou výhodou bylo, že se s nimi znám osobně. Byli tedy ochotní se mnou spolupracovat. Během zimy jsem postupně získala informované souhlasy od rodičů (Příloha č. 4 Informované souhlasy).

V únoru proběhly rozhovory s odborníky. S paní učitelkou, která byla velmi ochotná, proběhl rozhovor v její třídě. Stejně jako všichni ostatní respondenti souhlasila s nahráváním. S vedoucím SPC proběhl rozhovor přímo na pracovišti SPC. Vedoucí při rozhovoru čerpal informace i ze zpráv z PPP.

V průběhu dubna proběhly rozhovory s rodiči a s dětmi. Většina rozhovorů, kromě jednoho, proběhla v budově Církve bratrské v našem bytě. Měli jsme tak dostatek času i potřebný klid. Rozhovor s rodiči Mikuláše a Marka proběhl u nich doma. Domluvili jsme se na čase, kdy děti nebyly doma, takže jsme také měli dostatek klidu. Většinou jsem mluvila zvlášť s dětmi a zvlášť s rodiči. Maminka s Andreou přišly společně, takže byly přítomné navzájem u svých rozhovorů.

6 VÝSLEDKY

Přepis rozhovorů uvádím v přílohách (Přílohy č. 1 – 3). Jména respondentů jsem změnila. Pokud v rozhovoru mluví o dalších lidech, zmiňuji je jen zkratkou jména.

Odpovědi respondentů jsem pro lepší přehlednost rozdělila do tří témat:

- Charakteristika dětí a prostředí, ze kterého vychází
- Podpora poskytovaná dětem před nástupem PŠD
- Podpora poskytovaná žákům v období PŠD, současný stav

Uvádím vždy nejdříve odpovědi odborníků a následně rodičů a dětí.

Charakteristika dětí a prostředí, ze kterého vychází

SPC:

- Mohl byste každé dítě trochu přiblížit? Jak byste ho představil?

Při charakteristice Mikuláše vychází vedoucí ze zpráv z PPP z roku 2010. Tři starší sourozenci jsou v dětském domově. Mikuláš má problémy v komunikaci, s porozuměním řeči. Diagnóza LMP byla stanovena až v roce 2011.

Při charakteristice Andrey vychází vedoucí ze zpráv z PPP z roku 2009, kdy byla stanovena diagnóza LMP a doporučen nástup do ZŠ praktické. Andrea má těžkou vadu řeči. Je hodně fixovaná na matku. Otec jí zemřel.

Podle zprávy z PPP proběhla u Fandy diagnostika na konci roku 2009. Řeč je těžko srozumitelná. Je doporučena logopedická péče. Má problémy v soustředěnosti.

Marek není v SPC vedený.

Učitelka:

- Jak dlouho s dětmi pracujete? Máte je už od první třídy?

Mikuláše a Fandu učí čtvrtým rokem (tedy od druhé třídy). Marka má ve třídě od listopadu a Andreu učila dva roky. Ta je teď v šesté třídě.

- Mohla byste každé dítě trochu přiblížit? Jak byste ho představila?

Mikuláš je dobrosrdečný, ochotný pomoci. Potřebuje být za každou cenu ve všem první. Je silnou osobností třídy. Je hyperaktivní. Rodina se školou vesměs nespolupracuje.

Fanda je hodně poznamenaný problematickými vztahy v rodině. Je to skrytý agresor. K učitelce se ale, stejně jako Mikuláš, chová slušně. Maminka na třídní schůzky nechodí, ale alespoň jednou do roka přijde.

Marek měl velké problémy s chováním a s uznáním autority. Měl i afekty, kdy byl nebezpečný sobě i okolí. O tom, že by bral léky, ale škola žádné informace nemá. Učitelka s ním zatím žádný konflikt neměla. Důležitá je u něj kladná motivace. Negativní motivace moc nefunguje. To pak odmítá spolupracovat.

Andrea je snaživá. Domácí příprava funguje a po zásahu OSPOD i spolupráce s maminkou. Hodně vypráví o koních a o panu O. Andrea má diagnostikovanou epilepsii.

Rodiče:

- Jak dlouho bydlíte v tomto bytě? Jak tu jste spokojení? Bydlíte v podnájmu?

Maminka Andrey: V Husinci bydlí pátým rokem. Jsou zde v podnájmu.

Rodiče Mikuláše a Marka: Bydlí zde čtyři roky, v podnájmu. S majitelem vychází výborně.

Maminka Fandy: Bydlí zde pátým rokem v podnájmu. S majitelkou se přátelí. Mají ale problémy v soužití se sousedy.

- Máte teď práci? Pokud ano, kde pracujete?

Maminka Andrey: Bere vdovský a sirotčí důchod. Občas má brigádu.

Rodiče Mikuláše a Marka: Práci nemají. Občas seženou něco sezónního. Maminka teď pracuje u majitele bytu.

Maminka Fandy: Oba rodiče pracují v technických službách v Husinci.

- Vzpomínáte si, jak probíhalo těhotenství o porod? Měl Váš syn/dcera po porodu nějaké zdravotní komplikace?

Maminka Andrey: Andrea se narodila předčasně císařským řezem. Hrozilo, že nepřežije anebo, že bude mít těžké zdravotní postižení. Maminka o tom říká: „*Doktorka mi říkala, že holka nebude chodit. Že bude mentálně postižená. Když jsem ji tam pak přinesla doktorce, tak jenom koukala, že už chodí a všechno.*“

Rodiče Mikuláše a Marka: Všechno bylo v pořádku.

Maminka Fandy: Všechno bylo v pořádku.

- Má teď Váš syn/dcera nějaké zdravotní komplikace? Bere nějaké léky?

Maminka Andrey: Andrea měla astma. Teď už má jen alergii na pyl.

Rodiče Mikuláše a Marka: Marek bere léky na uklidnění.

Maminka Fandy: Na doporučení SPC Fanda absolvoval neurologické vyšetření. Měl nálezy při EEG, pravděpodobně se jedná o náznaky epilepsie. Mívá záchvaty nervozity až agrese. Maminka je popisuje takto: „*Z ničeho nic prostě začne – ne že by s sebou začal házet, nebo tak – ale začne být agresivní. Tak ty sprostý slova prostě... ze sebe to prostě chce dostat.*“ Maminka si myslí, že na to může mít vliv jeho kamarádství s Mikulášem a Markem. Proto by chtěla, aby Fanda přešel do klasické ZŠ.

Shrnutí:

U tří dětí byl porod i těhotenství v pořádku. Pouze u Andrey byly velké komplikace. Učitelka říkala, že má Andrea epilepsii, ale maminka se o ní nezmiňuje. Podle ní je teď Andrea v pořádku. Fanda měl při neurologickém vyšetření nálezy, ale není jasné, o co se jedná. Všechny děti mají problém ve vývoji řeči a tři z dětí mají problémy s chováním. Podle slov učitelky s ní ale všechny děti vychází dobře. Maminka Fandy by chtěla, aby kvůli problematickým vztahům se spolužáky přestoupil do klasické ZŠ.

Podpora poskytovaná dětem před nástupem PŠD

SPC:

- Vzpomínáte si, jak proběhl první kontakt s dětmi a s jejich rodiči?

Vedoucí SPC děti osobně nezná a na kontakt s nimi si nevzpomíná.

- Proběhla diagnostika u Vás? Jak rodiče přijali sdělení diagnózy?

Diagnostika proběhla v PPP a pravděpodobně při ní bylo rodičům potvrzeno, co už věděli.

- Pracovali jste s některým z dětí už před nástupem školní docházky? V čem tato práce spočívala?

Nepracovali.

- Děti byly zařazeny do školy na základě Vašeho doporučení?

Děti byly do školy zařazeny na základě doporučení PPP.

- Mělo některé z dětí odklad PŠD? Pokud ano, v čem mu odklad pomohl?
Všechny děti měly odklad. MP je trvalý stav, takže odklad nepomůže.

Učitelka:

- Byly děti do školy zařazeny na základě doporučení SPC? Získala při tom škola nějakou zprávu o dětech?

Děti byly zařazeny na základě doporučení z PPP. Mikuláš s Fandou přešli z klasické ZŠ. Andrea pravděpodobně nastoupila hned do první třídy ZŠ praktické v Prachaticích.

- Mělo některé z dětí odklad PŠD? Pokud ano, v čem mu odklad pomohl?

Odklad měly všechny děti. Pomohl by, kdyby chodily do MŠ a měly tak možnost dohnat, co nešlo. Pomocí je, že zase trochu dozraje CNS.

- Navštěvovalo některé z dětí přípravnou třídu? Pokud ano, v čem to pro něj bylo přínosné?

Nenavštěvovaly. Většinou nechodí ani do MŠ. První třída v ZŠ praktické je rozdělena do dvou ročníků. Je tedy čas dělat i předškolní věci.

Rodiče:

- Chodil Váš syn/dcera do MŠ? Pokud ano, byl tam spokojený/á?

Maminka Andrey: Andrea chodila do MŠ od čtyř let. Byla tam spokojená.

Rodiče Mikuláše a Marka: Kluci chodili do MŠ v Azylovém domě Rybka. Rodiče byli s učitelkami spokojeni.

Maminka Fandy: Fanda chodil do MŠ od tří let. Maminka říká: „*Byl spokojený. Bylo půl čtvrtý a já jsem pro něho šla a prostě ani nechtěl jít domů.*“

- Kam šel Váš syn/dcera prvně k zápisu? Doporučily Vám tam paní učitelky návštěvu nějakého odborníka?

Maminka Andrey: První zápis byl v klasické ZŠ. Učitelky poslaly maminku s Andreou do PPP, protože špatně vyslovovala.

Rodiče Mikuláše a Marka: Odpovědi rodičů jsou trochu zmatené. Každý si to pamatoval trochu jinak. Nakonec se ale shodli, že Marek šel k zápisu v ZŠ v Husinci, ale nastoupil hned do ZŠ praktické. Mikuláš nastoupil do školy v Husinci a v průběhu roku přecházel do ZŠ praktické. Maminka o tom mluví takhle: „*Šel do Husince no. Oni ho*

sami přendali potom do Prachatic.“ Pravděpodobně oběma klukům doporučily paní učitelky u zápisu vyšetření v PPP.

Maminka Fandy: Fanda šel k zápisu do klasické ZŠ.

- Měl Váš syn/dcera odklad PŠD? Proč ho paní učitelky doporučily?

Maminka Andrey: Andrea měla odklad, protože byla drobná.

Rodiče Mikuláše a Marka: Odklad měli oba kluci, ale rodiče neví proč.

Maminka Fandy: Fanda měl odklad kvůli špatné výslovnosti.

- Než začal Váš syn/dcera chodit do ZŠ Pr., tak jste absolvovali vyšetření v poradně. Kdo Vám návštěvu v poradně doporučil?

Maminka Andrey: Vyšetření doporučily učitelky u zápisu.

Rodiče Mikuláše a Marka: Návštěvu v poradně jim doporučila škola.

Maminka Fandy: Návštěvu v poradně doporučila škola.

- Vzpomínáte si, jak vyšetření probíhalo? Jak jste vnímali, že Váš syn/dcera bude chodit do ZŠ praktické?

Maminka Andrey: Maminka si vzpomíná, že tam Andrea kreslila. Do ZŠ praktické chodili už dva starší sourozenci, tak maminka říká: „*Říkám, že je to škola jako škola. Tak já z toho nestřílím.*“

Rodiče Mikuláše a Marka: Nevzpomínají si.

Maminka Fandy: Maminka si vzpomíná, že u Fandy zjišťovali a trénovali výslovnost. Mamince bylo doporučeno, že by bylo lepší, aby Fanda opakoval první třídu, protože byl často nemocný. Maminka s tím souhlasila. Školu v Prachaticích přijala, protože to brala tak, že nemá moc jinou možnost. Ostatní speciální školy jsou špatně dopravně dostupné.

- Dostali jste od pracovníků nějaké doporučení, jak s Vaším synem/dcerou pracovat, případně doporučení k vyšetření u lékaře...?

Maminka Andrey: Pracovníci poslali Andreu na logopedii.

Rodiče Mikuláše a Marka: Nepamatují si.

Maminka Fandy: Maminka dostala doporučení, jak s Fandou doma dál pracovat.

Maminka vzpomíná: „*Obrázky se prostě ukazovali, nebo říkanky hodně. No.*“

Děti:

- Pamatuješ si, jestli jsi chodil/a do MŠ? Jak se ti tam líbilo?

Andrea: Chodila do MŠ. Vypráví, jak si hrála s ostatními: „*Jo, jsme zpívali ‚Pásla ovečky‘. Stavěli kočárky, spali jsme tam, chodili jsme na výlety.*“

Mikuláš: Nevzpomíná si.

Marek: Říká, že nechodil. Pak si vzpomněl, že tam krátce byl. Byl ale pořád nemocný, tak prý přestal chodit.

Fanda: Chodil a vzpomíná si, že si hrál s kamarády. Vypráví: „*My jsme si tam chodili na procházky a hráli.*“

Shrnutí:

V tomto období s dětmi SPC nepracovalo. Podle slov rodičů chodily všechny děti do MŠ. Dvě z nich si na to vzpomínají a v MŠ se jim líbilo. Všechny děti měly odklad PŠD. Učitelky doporučily odklad z různých důvodů. Rodiče Mikuláše a Marka si ani nepamatují, že by jim učitelky důvod odkladu řekly. Dvě z dětí nejdříve nastoupily PŠD v klasické ZŠ. Na PPP rodiče odkázala škola, většinou při zápisu. Do ZŠ praktické byly děti zařazeny na základě doporučení PPP. To, že děti budou chodit do ZŠ praktické, přijali rodiče bez problémů. Jen odpověď rodičů Mikuláše a Marka vyznívá jako by rozhodnutí o přeřazení Mikuláše vnímali trochu mocensky. Jako rozhodnutí, kterého se sami nemohli nijak účastnit. Jak již bylo výše řečeno, maminka Fandy by teď chtěla, aby přestoupil do klasické ZŠ.

Podpora poskytovaná žákům v období PŠD, současný stav**SPC:**

- Z jakého důvodu k Vám děti poprvé přišly?

Ředitelka ZŠ praktické doporučila rodičům kontrolní vyšetření.

- Čeho se teď aktuálně týká Vaše práce s dětmi? Jakou podporu a jak často potřebují?

U tří dětí proběhlo kontrolní vyšetření, které potvrdilo diagnózu LMP. O Andree vedoucí říká: „*Bylo doporučeno neurologické vyšetření.*“ O Fandovi říká: „*Trvá potřeba*

logopedické péče. Učivo zvládá, ale při práci se objevuje neklid a spěch.“ Marek není v SPC vedený.

- Když se podíváte zpětně, jaké vidíte úspěchy, pokroky při práci s dětmi? Bylo naopak něco, co se z různých důvodů nepovedlo?

Vedoucí nemůže říct, protože děti nezná.

- Co vidíte jako nejdůležitější při práci s dětmi s pohledem do budoucna? V čem myslíte, že budou děti nejvíce potřebovat podporu?

Vedoucí odpovídá: *„Ať se vzdělávají podle programu, který zvládají – nic nad jejich schopnosti, ale ani pod jejich schopnosti.“*

- Vzpomínáte si na nějakou konkrétní zkušenost s dětmi, která nebyla příjemná? Kdy se něco nepovedlo, selhalo...?

Vedoucí nemůže říct, protože děti nezná.

- Vzpomínáte si na nějakou konkrétní povzbudivou zkušenost s těmito dětmi? Kdy Vás potěšil nějaký pokrok, něco se povedlo...?

Vedoucí SPC nemůže říct, protože děti nezná.

Učitelka:

- Jaké mají děti speciální potřeby? Mají ve škole nějaká podpůrná, vyrovnávací opatření?

Paní učitelka zdůrazňuje především individuální přístup a názornost při výuce. Říká: *„Stane se, že probíráme stejnou věc a každé dítě ji procvičuje jinak.“* Ve třídě má 11 dětí ze čtyř spojených ročníků. Na některé předměty dochází asistentka pedagoga. Bere si skupinku dětí vždy z jiného ročníku a pracuje s nimi v jiné třídě.

- Poskytuje Vám SPC i nadále nějakou konkrétní pomoc, podporu?

SPC pravidelně žáky přešetřuje. Rodiče potom předají zprávu škole. S pracovníky SPC se následně konzultují pokroky, případně, na co je třeba se zaměřit. Spolupráce s SPC vcelku funguje.

- Když se podíváte zpětně, jaké vidíte úspěchy, pokroky při práci s dětmi? Bylo naopak něco, co se z různých důvodů nepovedlo?

Nejlépe to může paní učitelka posoudit u Mikuláše a Fandy, které učí nejdéle. Ze začátku jí hodně lhali, teď už je v tom přeci jenom vidět pokrok k lepšímu.

U Marka měla třeba velkou radost, když napsal opis textu bez chyby.

Pokroky jsou pomalé, ale o to větší radost z nich potom má. Říká: „*V učení si myslím, že se vždycky postupně dobereme k tomu cíli. Tady je ale třeba i hodně řešit to chování a vztahy a to je běh na hodně dlouhou trať.*“

- Co vidíte jako nejdůležitější při práci s dětmi s pohledem do budoucna? V čem myslíte, že budou děti nejvíce potřebovat podporu?

Paní učitelka především zdůrazňuje důležitost vzdělávání v ZŠ praktické. Je zde individuálnější přístup, klidnější prostředí, snížený počet žáků ve třídě. Říká, že není zastáncem inkluze za každou cenu. I po ZŠ praktické se žáci mohou jít vyučit.

- Vzpomínáte si na nějakou konkrétní povzbudivou zkušenost s těmito dětmi? Kdy Vás potěšil nějaký pokrok, něco se povedlo... ?

Paní učitelku hodně těší, když vidí, že si děti učivo pamatují. Zmiňuje v té souvislosti hlavně páťáky (Mikuláš a Fanda), se kterými probírala Českou republiku.

Marek se zlepšuje v písmu, a když se snaží, tak hezky mluví.

Andrea měla problémy s matematikou, ale o to více se doma snažila. V přírodovědě si snaží probíranou látku převádět na zážitky, které má z práce u koní.

- Je něco, co by Vám práci s dětmi usnadnilo?

Ze strany MŠMT by práci určitě usnadnilo méně papírování. Učitelku především mrzí pohled veřejnosti na ZŠ praktické.

Rodiče:

- Jak si Váš syn/dcera zvykal/a v první třídě?

Maminka Andrey: Andrea si zvykala dobře. Učení jí šlo také dobře. Měla jen problémy s českým jazykem kvůli špatné výslovnosti.

Rodiče Mikuláše a Marka: Oba kluci si zvykali dobře.

Maminka Fandy: V první škole si Fanda zvykl dobře. Když přešel do Prachatic, tak nechtěl chodit do školy. Maminka o tom říká: „*Prostě přišel do školy - viděl tam Romy - úplně ztuhl, bál se. Nechtěl mi chodit do školy. Celý měsíc já jsem ho vozila ráno, než on si zvykl. Pak už se to s ním táhlo, první, druhá třída šikana, furt něco. Takže měl s Mikulášem problémy.*“

- Jak teď zvládá učivo? Co ho/ji ve škole nejvíce baví?

Maminka Andrey: S učivem Andrea problémy nemá, jen trochu s českým jazykem a matematikou.

Rodiče Mikuláše a Marka: Marek zvládá učivo docela dobře. Vše ale komplikují jeho záchvaty vzteku, na které si paní učitelka stěžuje. O Mikulášovi maminka říká: „*Mikuláš se v učení zhoršuje. Prej ve škole zlobí... jsme se dozvěděli.*“

Maminka Fandy: Učivo Fanda zvládá bez problémů. Má jen problémy s porozuměním textu.

- Jak vychází se spolužáky? Jak vychází s paní učitelkou?

Maminka Andrey: Andrea vychází se spolužáky celkem dobře. Jen s některými má trochu problémy. Učitelku ve čtvrté třídě moc oblíbenou neměla (paní učitelka, se kterou proběhl rozhovor), ale teď je spokojená.

Rodiče Mikuláše a Marka: Rodiče neví. Sami s učitelkou vcelku vychází.

Maminka Fandy: Fanda se kamarádí hlavně s Mikulášem. Oba jsou z Husince, takže spolu tráví hodně času. Mamince to ale vadí. Mikuláš je manipulátor a dostává Fandu do problémů. Dříve Fanda kamarádil s Andreou, ale teď, když už jsou starší, tak je mu to trapné. O vztahu s učitelkou maminka říká: „*On ji má strašně rád. On když se dozvěděl, že ji budou mít zase v páté třídě, tak opravdu jako... Ona si s ním rozumí.*“

- Jak řeší paní učitelka konflikty mezi spolužáky?

Maminka Andrey: Nejdříve škola kontaktuje rodiče, a když to nepomůže, tak se obrátí na OSPOD.

Rodiče Mikuláše a Marka: Rodiče neví.

Maminka Fandy: Paní učitelka řeší konflikty domluvou, nebo poznámkou. Je hodně v kontaktu s rodiči. Maminka Fandy je s ní v kontaktu přes mobil. Když má Fanda nějaký konflikt, tak jí učitelka hned telefonuje.

- Myslíte, že by Vám paní učitelka poradila, kdyby měl Váš syn/dcera problémy s učivem, chováním...?

Maminka Andrey: Když měla Andrea problémy s učením, tak učitelka mamince poradila, jak s ní doma učivo procvičovat.

Rodiče Mikuláše a Marka: Za rodiči byly nedávno sociální pracovníce. Rodiče mají jít s kluky na vyšetření k psychologovi kvůli problémům v chování.

Maminka Fandy: Podle maminky učitelka určitě poradí.

- Víte, že pracovníci SPC přešetřovali ve škole Vašeho syna/dceru v roce 2013? Mluvili jste s nimi osobně?

Maminka Andrey: S pracovníky osobně nemluvila, ale dostala zprávu z vyšetření, kde bylo potvrzeno LMP. Pro maminku bylo důležité, že Andrea je jinak v pořádku.

Rodiče Mikuláše a Marka: Maminka si nevzpomíná. Tatínek říká: „*Samozřejmě dostala škola zprávu a možná i doktorka. Ale my ne.*“

Maminka Fandy: Asi před 14 dny přinesl Fanda zprávu ze školy, že bude opět probíhat přešetření. Maminka potom z přešetření dostane zprávu.

- Chodí Váš syn/dcera na logopedii? Kdo Vám ji doporučil? Vidíte v tom nějaké pokroky?

Maminka Andrey: Teď už Andrea na logopedii nechodí. Chodila v MŠ a nějakou dobu i v ZŠ praktické k jedné tamější učitelce.

Rodiče Mikuláše a Marka: Kluci na logopedii nechodí. Možná mají logopedii ve škole, ale tím si rodiče nejsou jistí.

Maminka Fandy: Na logopedii chodil Fanda už od MŠ. Ještě v listopadu 2014 chodil ke klinické logopedce. Od ní dostával úkoly, které dělal s paní učitelkou v ZŠ praktické. Teď už na logopedii chodí jen ve škole.

- Chodí Váš syn/dcera do družiny, příp. klubu? Pokud ano, co tam dělají?

Maminka Andrey: Andrea už do družiny nechodí. Je v šesté třídě a družina ji už ani nebaví.

Rodiče Mikuláše a Marka: Marek do družiny chodí, u Mikuláše si rodiče nejsou jistí.

Maminka Fandy: Fanda do družiny chodí. Mají zde hodně akcí, např.: pyžamová párty apod. S Mikulášem teď v družině problémy nemá.

- Chodí Váš syn/dcera někam na kroužky? Podle čeho jste je vybírali? Je tam spokojený/á?

Maminka Andrey: Andrea ve škole chodí na taneční. To ji hodně baví.

Rodiče Mikuláše a Marka: Jestli mají kluci ve škole kroužky, to rodiče neví. Mikuláš hraje fotbal za Husinec. Sám si to domluvil s trenérem. O fotbale tatínek říká: „*Na tadyto je právě šikovnej.*“

Maminka Fandy: Ve škole má Fanda hodně kroužků, např.: vaření, počítače, florbal. V Husinci hraje fotbal. Na fotbale se setkává s Mikulášem a jsou z toho problémy. Fandu ale fotbal hodně baví, tak mu ho maminka nechce zakázat.

Děti:

- Těšil/a ses do školy? Líbilo se ti v první třídě, nebo se ti stýskalo (pokud děti přecházely na jinou školu – našly si brzo kamarády?)

Andrea: V první třídě se Andree líbilo. O učitelce říká: „*Jak jsem ji viděla poprvé, tak jsem ji měla nejoblíbenější.*“

Mikuláš: V první třídě si Mikuláš zvykl dobře, i když přecházel z jiné školy. Paní učitelka byla hodná.

Marek: Učitelka v první třídě byla hodná. Marek tu měl nejlepšího kamaráda.

Fanda: Do školy se Fanda trochu těšil a neměl problém si najít kamarády, ani v nové škole.

- Máš ve škole kamarády? S kým se nejvíce bavíš?

Andrea: Andrea si nejvíce rozumí s holkami. Když ji otravují kluci, tak jim to oplatí.

Mikuláš: Kamarády má a nejvíce se baví s Fandou.

Marek: Má jednu kamarádku a nejvíce se baví s kamarádem P.

Fanda: Jmenuje asi sedm kamarádů, mezi nimi i Mikuláše.

- Co děláš o přestávkách?

Andrea: Andrea o přestávkách svačí, povídá si s kamarády. O velké přestávce chodí celá škola ven.

Mikuláš: O velké přestávce chodí hrát fotbal.

Marek: Marek o přestávce snídá, hraje ping-pong. Někdy chodí ven. Baví se s P.

Fanda: Fanda chodí o přestávce ven, nebo do družiny.

- Jakou máte paní učitelku? Je něco, co se ti na ní líbí, nebo naopak nelíbí?

Andrea: O třídní učitelce mluví Andrea takhle: „*Ta je hodná. Mě chválí. Dneska mě chválila v matice.*“ O ostatních učitelkách říká: „*Nějaký jsou hodný.*“

Mikuláš: Na učitelce Mikulášovi vadilo: „*Že pořád křičela na nás.*“ Teď už to je prý lepší.

Marek: Marek o učitelce říká: „*Tu, co jsi viděla. Jo, je hodná. Půjčuje mi vždycky pero.*“

Fanda: Fanda popisuje učitelku takhle: „*Trochu přísná, když zlobíme.*“

- Myslíš, že tě má paní učitelka ráda?

Andrea: Paní učitelka ji má určitě ráda. Sama to Andree říkala. Když má Andrea problém, tak jí učitelka pomůže.

Mikuláš: Mikuláš si není jistý, ale myslí si, že ho asi učitelka ráda má.

Marek: Učitelka má Marka ráda, protože nechodí do školy špinavý.

Fanda: Jestli ho má paní učitelka ráda, Fanda neví. Nepřemýšlel o tom.

- Co myslíš, že ti jde ve škole nejlíp a s čím máš naopak problémy?

Andrea: Nejvíce ji baví tělocvik. Nemá ráda angličtinu.

Mikuláš: Při českém jazyce pracují na tabletu. To má Mikuláš nejraději. Nemá rád vlastivědu.

Marek: Markovi jde dobře tělocvik a matematika. Nejde mu český jazyk.

Fanda: Fandovi jde dobře tělocvik, vlastivěda, přírodověda, matematika, čeština a prvouka. Nemá rád občanskou výchovu a chemii.

- Co děláš, když ve škole něčemu nerozumíš?

Andrea: Když něčemu nerozumí, zeptá se paní učitelky.

Mikuláš: Když něčemu nerozumí, tak chodí za maminkou kamarádky. Někdy ale chodí i za učitelkou.

Marek: Marek odpovídá takto: „*Někdy nevím, jak to psát. Pišu to jinak. Učitelka řekne: „Jo, máš to dobře, ale měl si to psát takhle.*““

Fanda: Když Fanda něčemu nerozumí, udělá si značku a počká, až k němu přijde paní učitelka. Ta mu potom poradí.

- Co dělá paní učitelka, když se někdo ve škole popere, nebo se někomu posmívá...?

Andrea: Paní učitelce pomáhá při řešení problémů ředitelka. Když někdo ubližuje ostatním spolužákům, tak ho paní učitelka pošle na chodbu.

Mikuláš: Mikuláš říká: „*Křičí na ně.*“ Ale konflikty prý řeší spravedlivě.

Marek: Vypráví konkrétní případ, kdy kluci musí zaplatit škodu, kterou způsobili.

Fanda: Paní učitelka se zlobí a problém řeší poznámkou nebo důtkou.

- Máš ve škole někoho, kdo ti pomůže, poradí, když máš nějaký problém?

Andrea: Když má problémy, tak jí pomůže paní učitelka.

Mikuláš: Když má problémy, tak mu pomůže paní ředitelka.

Marek: Marek říká: „*Ne, nemám. Nikdo se mě nezastane. Jo, jednou se mě zastal P.*“

P. je spolužák.

Fanda: Pomůže mu paní učitelka.

- Chodíš někam na logopedii? Co tam děláte?

Andrea: Teď už na logopedii nechodí.

Mikuláš: Ve škole chodí každý pátek na logopedii.

Marek: Ve škole chodí na logopedii k učitelce, která ho učila v první třídě.

Fanda: Na logopedii chodí ve škole každou středu a pátek.

- Chodíš do družiny? Co tam děláte?

Andrea: Do družiny nechodí.

Mikuláš: Do družiny chodí. V družině děti soutěží.

Marek: Do družiny chodí. Hrají tam hry.

Fanda: Do družiny chodí. Hrají tam hry a chodí ven, nebo na počítače.

- Chodíš na nějaké kroužky? Jak si se o nich dozvěděl/a? Jak se ti tam líbí?

Andrea: Dříve měla Andrea hodně kroužků. Teď už chodí jen na taneční, kde ji to hodně baví.

Mikuláš: Ve škole chodí na počítače. V Husinci hraje fotbal. Nejdříve se chodil jen dívat a potom se domluvil s trenérem, že může hrát taky.

Marek: Ve škole chodí na počítače a sportovky. V Husinci hraje fotbal, o kterém se dozvěděl od kamaráda. Sám se přihlásil u trenéra.

Fanda: Ve škole chodí na sportovky. V Husinci hraje fotbal. Dozvěděl se o něm od Mikuláše. Vypráví mi o posledním zápase.

- Je něco, na co se pravidelně (třeba každý týden) těšíš?

Andrea: Když je pan O. doma, tak chodí ke koním.

Mikuláš: Těší se na zápasy.

Marek: Pravidelně se těší na počítače.

Fanda: Nic ho nenapadá, na co by se těšil.

Shrnutí:

Během školní docházky absolvovali tři žáci jednou kontrolní vyšetření pracovníky SPC, které potvrdilo diagnózu LMP. U některých žáků pracovníci doporučili vyšetření u dalších odborníků. Rodiče o přešetření vědí. Někteří si vzpomínají, že z něho dostali zprávu. Častější kontakt SPC se žáky nemá. Marek není v SPC vedený vůbec. Paní učitelka ale hodnotí spolupráci s SPC kladně. Žáci se vzdělávají ve třídě se sníženým počtem žáků. Důraz je při tom kladen na individuální přístup a názornost při vyučování. Paní učitelka respektuje jejich osobní tempo.

Žáci si ve škole, podle svých slov zvykli dobře. Maminka Fandy říká, že si prošel šikanou. On sám ji nezmiňuje. Učivo zvládají všichni dobře. Jen Mikuláš se teď zhoršil. Většina žáků mezi oblíbenými předměty jmenuje tělesnou výchovu.

Všechny děti mají podle svých slov ve škole kamarády. Jen mamince Fandy vadí jeho přátelství s Mikulášem. Rodiče Mikuláše a Marka nevědí, jak se kluci ve škole cítí. S paní učitelkou vychází děti dobře. Mikuláš si ale stěžuje, že křičí. Dvě děti si jsou naprosto jisté, že je má paní učitelka ráda. Druhé dvě děti o tom moc nepřemýšlely. Dvě děti, když mají ve škole problém, tak jdou právě za paní učitelkou. Všechny děti potvrdily, že jim paní učitelka poradí, když něčemu nerozumí. Podle slov rodičů je paní učitelka při případném problému ve škole, hned kontaktuje. Paní učitelka je také ochotná rodičům poradit. Rodiče Mikuláše a Marka to ale vnímají spíše jako nepříjemný rozkaz. O řešení konfliktů ve škole, vypovídají děti různě. Mikuláš opět zmiňuje, že paní učitelka křičí.

Tři děti chodí přímo ve škole na logopedii. Paní učitelka spolupracuje s klinickou logopedkou. Andrea už na logopedii nechodí. Tyto tři děti také chodí do družiny. Všem se tam líbí. Na kroužky chodí děti především ve škole. Mají zde široký výběr. Kluci ještě chodí v Husinci na fotbal. Andrea chodí v Husinci vypomáhat ke koním. Mezi tím na co se pravidelně těší, jmenují děti hlavně kroužky.

7 DISKUZE

Cílem bakalářské práce bylo zaměřit se na to, jak žáci s lehkým mentálním postižením vnímají a využívají možnosti koordinované podpory, která jim je poskytována. Ze stanoveného cíle vyplývají dvě výzkumné otázky:

1. Jak žáci s lehkým mentálním postižením vnímají možnosti koordinované podpory, která jim je poskytována?

2. Jak žáci s lehkým mentálním postižením využívají možnosti koordinované podpory, která jim je poskytována?

Výsledky výzkumu jsou ovlivněny určitou specifičností zkoumaného souboru. Všichni žáci, na které je výzkum zaměřen, bydlí v Husinci a navštěvují ZŠ praktickou v Prachaticích. Specifičnost dále spočívá v tom, že všichni pochází ze sociálně znevýhodněných rodin, což může ovlivnit vnímání i využívání poskytované podpory. Tato specifičnost na jednu stranu komplikuje generalizování výsledků na širší skupinu žáků s LMP, na druhou stranu umožňuje hlubší vhled do problematiky právě v těchto specifických souvislostech. Výsledky výzkumu mohla také ovlivnit určitá nervozita, která se někdy, zvláště u dětí, v průběhu rozhovoru projevovala.

Müller (2002, s. 19) uvádí, že k diagnostice LMP obvykle dochází až v předškolním věku, někdy až po nástupu povinné školní docházky. Tomu odpovídají i výsledky výzkumu. U dvou dětí byla diagnóza stanovena před nástupem PŠD. U druhých dvou byla diagnóza stanovena až po nástupu PŠD, kdy nezvládaly požadavky na ně školou kladené.

Do té doby tedy děti žádnou speciální péči vyplývající ze specifik LMP neměly. SPC s nimi v té době nepracovalo. Všechny děti chodily do MŠ. Dvě z dětí měly už v této době logopedickou péči. Děti, které si na MŠ vzpomínají, říkají, že tam byly spokojené.

Všechny děti měly odklad PŠD. Důvody pro odklad byly různé. Rodiče Mikuláše a Marka si důvod nepamatují. Trochu mě překvapilo, že odborníci se v podstatě shodli na tom, že odklad v této situaci nemá až tak zásadní význam. Jako důvod uváděli trvalost stavu MP, nebo chybějící předškolní péči. Jak se ale ukázalo z rozhovorů s rodiči, tak všechny děti navštěvovaly MŠ.

Před nástupem PŠD v ZŠ praktické všechny děti absolvovaly vyšetření v PPP. Což odpovídá Vyhlášce č. 116/2011 Sb. (§ 5), podle které PPP doporučuje zařazení do vzdělávacího programu odpovídajícího potřebám žáka. Někteří rodiče si vzpomínají, že v PPP dostali doporučení jak se svým dítětem dále pracovat doma, nebo doporučení k návštěvě logopeda. V PPP také proběhla diagnostika LMP. V případě Mikuláše bylo, podle zprávy z PPP, LMP diagnostikováno až při druhém vyšetření. Při prvním vyšetření byl pouze konstatován celkově opožděný vývoj vlivem špatného sociálního prostředí. Což odpovídá slovům Müllera (2002, s. 18), který mezi nejčastějšími příčinami LMP jmenuje vlivy rodinného prostředí.

Zařazení do ZŠ praktické přijali rodiče bez problémů. Jen odpovědi rodičů Mikuláše a Marka vyznívají spíše odevzdaně. Jakoby se na rozhodnutí nemohli podílet. Přitom forma vzdělávání dítěte záleží na volbě rodičů (Bendová, Zikl, 2011, s. 36).

Podle svých slov si děti ve škole zvykly rychle. Našly si brzy kamarády a s paní učitelkou také vycházely dobře. Dva kluci přecházeli do ZŠ praktické z klasické školy. Přesto prý neměli problém se do kolektivu zapojit. Maminka Fandy o tom ale mluví trochu odlišně. Fanda si prý prošel v prvních ročnících šikanou. Paní učitelku si maminka chválí, ale chtěla by, aby Fanda přešel do klasické ZŠ kvůli problémům v chování. Podle ní by Fandovi pomohla změna kolektivu. Říká, že jiná ZŠ praktická by nepomohla, protože v ní jsou také romští žáci.

PPP s dětmi po nástupu školní docházky už nepracuje. Škola spolupracuje s SPC ve Strakonících. SPC má k dispozici zprávy z vyšetření, která proběhla v PPP. Novosad (2000, s. 105) zdůrazňuje spolupráci mezi PPP a SPC jako nezbytnou. V průběhu PŠD absolvovaly tři děti kontrolní vyšetření pracovníky SPC. Překvapilo mě, že jedno z dětí není v SPC vůbec vedené. Přitom podle Vyhlášky č. 116/2011 Sb. (§ 6) má SPC poskytovat poradenské služby právě při vzdělávání žáků se zdravotním postižením. Jednou ze standardních činností SPC je také depistáž, tedy vyhledávání žáků se zdravotním postižením (Příloha č. 2 k vyhlášce č. 72/2005 Sb.).

U jednoho z dětí při kontrolním vyšetření doporučilo SPC neurologické vyšetření. U druhého z dětí zdůraznilo trvání potřeby logopedické péče. U všech dětí kontrolní vyšetření potvrdilo diagnózu LMP. Rodiče dostávají z kontrolních vyšetření zprávu,

kteřou potom předávají škole a pediatřovi. Jen rodiče Mikuláše a Marka si nevzpomínají, že by zprávu dostali. Tento rok se bude přešetřeni opakovat. Kromě pravidelných kontrolních vyšetřeni SPC s dětmi žádný kontakt nemá. To mě překvapilo. Podle Přílohy č. 2 k vyhlášce 72/2005 Sb. mezi standardní činnosti SPC patří např.: tvorba plánu péče o žáka, přímá práce s žákem, všestranná podpora psychomotorického i sociálního vývoje, ale i konzultace pro zákonné zástupce a sociálně právní poradenství. Příloha jmenuje i standardní činnosti speciální, které poskytuje přímo SPC pro žáky s mentálním postižením. Je zřejmé, že žáci s LMP nepotřebují takovou podporu jako žáci s těžšími formami MP. Přesto mě překvapilo, že se práce s těmito žáky omezila jen na pravidelná kontrolní vyšetřeni. Paní učitelka ale na druhou stranu hodnotí spolupráci s SPC kladně.

Podle slov učitelky i rodičů zvládají děti učivo bez větších problémů. V kolektivu se děti podle svých slov cítí dobře. Všichni tu mají kamarády.

S paní učitelkou teď vychází všechny děti dobře. Děti přitom zmiňují například, že je paní učitelka chválí, nebo že jim pomůže. Většinou si jsou jisté i tím, že je má paní učitelka ráda. Žádné z dětí nemá s paní učitelkou konflikty, přestože například Marek má problémy s uznáním autority a se sebeovládáním. O negativních aspektech emočního chování u žáků s LMP mluví i Müller (2002, s. 26). Jen Mikuláš si stěžuje, že paní učitelka často křičí. Tři děti vypověděly, že se při problémech mohou obrátit na někoho ze školy, ať už přímo na paní učitelku nebo na ředitelku. Také rodiče vychází s paní učitelkou dobře. Paní učitelka se snaží problémy žáků řešit ve spolupráci s rodiči.

Paní učitelka při práci s dětmi zdůrazňuje individuální přístup a názornost při vyučování. Respektuje jejich individuální tempo. Velký důraz klade na pozitivní motivaci. Tyto důrazy můžeme najít i v RVP ZV – LMP (2005).

Všechny děti chodily na logopedii. Nejstarší z nich (6. třída) teď už na logopedii nechodí. Logopedickou péči mají přímo ve škole. To odpovídá stavu, který popisuje Peutelschmiedová (2005, s. 142 - 143). Jedno z dětí bylo i v péči klinické logopedky, která spolupracuje se školou. Ze zpráv z PPP i slov vedoucího SPC vyplývá důležitost logopedické péče u těchto dětí.

Všechny děti (až na nejstarší) chodí do družiny. Na kroužky chodí především ve škole. Kromě toho kluci chodí na fotbal a Andrea pomáhá u koní. Mezi tím, na co se

pravidelně těší, jmenovaly děti právě kroužky. Důležitost volnočasových aktivit u dětí se zdravotním postižením zdůrazňuje Eisertová a Švestková (2011, s. 11).

První výzkumná otázka zněla: Jak žáci s lehkým mentálním postižením vnímají možnosti koordinované podpory, která jim je poskytována?

Žáci se setkávají s podporou především ze strany školy. Z rozhovorů vyplývá, že ji vnímají v podstatě pozitivně. V kolektivu se cítí dobře. Mají tu své kamarády. Se zvládáním učiva problémy nemají. S učitelkou žáci vychází velmi dobře. Jen jeden žák si stěžuje, že paní učitelka hlavně dříve často křičela. Tři žáci se shodují, že když mají nějaké problémy, tak mají ve škole někoho, na koho se mohou obrátit. Jen jeden žák má pocit, že se ho kromě spolužáka nikdo nezastane.

Pro děti jsou také velmi důležité volnočasové aktivity. Je to prostor, kde se mohou věnovat svým zájmům. Mohou zde vyniknout. Kluci rádi vypráví o svých úspěších ve fotbale. Andrea často (i ve škole) vypráví o svých zážitcích u koní.

Druhá výzkumná otázka zněla: Jak žáci s lehkým mentálním postižením využívají možnosti koordinované podpory, která jim je poskytována?

Z výsledků výzkumu vyplývá, že zcela zásadní podpora přichází ze strany školy. Podmínky a formy vzdělávání jsou přizpůsobené žákům s LMP. Učitelka klade důraz na zvládání učiva, ale zaměřuje se i na chování a vztahy mezi žáky.

Škola nabízí i širokou škálu volnočasových aktivit, kterých se žáci zúčastňují. Čemu se žáci budou věnovat, záleží hodně na nich samotných. Z rozhovorů vyplývá, že někteří rodiče ani pořádně neví, co jejich děti ve volném čase dělají.

Na podpoře žáků s LMP se podílí také PPP a SPC, i když jen v minimální míře, což vyplývá z rozhovoru s vedoucím SPC.

Všichni žáci v průběhu prvního stupně chodí (případně chodili) na logopedii. Logopedická péče jim je poskytnuta přímo ve škole. Někteří byli v péči klinické logopedky.

Děti jsou také v péči pediatrů a některých odborných lékařů, především neurologů.

Žáci tedy využívají veškeré možnosti podpory, které jim jsou dostupné. Zcela zásadní roli přitom ale hraje škola.

8 ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem se zabývala možnostmi koordinované podpory žáků s mentálním postižením v regionu jižních Čech. Cílem práce bylo zaměřit se na to, jak žáci s lehkým mentálním postižením vnímají a využívají možnosti koordinované podpory, která jim je poskytována. Zaměřila jsem se přitom na čtyři žáky, kteří navštěvují základní školu praktickou v Prachaticích. Žáci jsou ve věku devíti až třinácti let a pochází ze sociálně znevýhodněných rodin.

Vzhledem ke specifickým vyplývajícím z lehkého mentálního postižení, potřebují tito žáci především pedagogicko-psychologickou podporu. S žáky pracují učitelé ZŠ praktických, pracovníci školských poradenských zařízení (pedagogicko-psychologických poraden a speciálně pedagogických center), pedagogové volného času, logopedi, ale také pediatři a odborní lékaři.

V rámci výzkumu jsem hledala odpovědi na dvě výzkumné otázky:

1. Jak žáci s lehkým mentálním postižením vnímají možnosti koordinované podpory, která jim je poskytována?

Z rozhovorů vyplývá, že žáci vnímají podporu v podstatě pozitivně. Setkávají se s ní především ze strany školy. Se svou učitelkou vychází velmi dobře. Tři žáci se shodují, že se v případě problémů mají ve škole na koho obrátit. Jmenují přitom učitelku nebo ředitelku. Pro děti mají velký význam volnočasové aktivity. Poskytují jim prostor, ve kterém mají příležitost vyniknout v tom, co je baví.

2. Jak žáci s lehkým mentálním postižením využívají možnosti koordinované podpory, která jim je poskytována?

Z výzkumu vyplývá, že žákům poskytuje podporu především škola. Podmínky vzdělávání jsou přizpůsobené žákům s lehkým mentálním postižením. Škola také nabízí širokou škálu volnočasových aktivit, které žáci navštěvují. Ve škole je žákům poskytnuta logopedická péče. Někteří byli v péči klinického logopeda. Školská poradenská zařízení se na podpoře podílejí v minimální míře. Kontakt se omezuje jen na kontrolní diagnostiku. Myslím, že pokud by měla mít podpora ze strany školských poradenských zařízení pro tyto děti nějaký hlubší význam, musel by být kontakt častější. Žáci jsou také

v péči pediatrů a některých odborných lékařů. Žáci tedy využívají více možností podpory, ale zcela zásadní roli přitom hraje škola.

Výsledky výzkumu bakalářské práce mohou posloužit jako zpětná vazba odborníkům, kteří poskytují podporu žákům s lehkým mentálním postižením. Práce může také posloužit studentům speciální pedagogiky pro lepší orientaci v problematice.

Zajímavé by bylo provést výzkum s další skupinou žáků, která by ale splňovala stejná základní kritéria. Výsledky výzkumu by se mohly následně porovnat. Mohly by se tak odhalit další souvislosti v problematice poskytování podpory žákům s lehkým mentálním postižením. Zajímavý by také mohl být výzkum zaměřený na význam vzdělávání v základní škole praktické.

9 SEZNAM INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

Literární zdroje:

1. BARTOŇOVÁ, M., BAZALOVÁ, B., PIPEKOVÁ, J. *Psychopedie: Texty k distančnímu vzdělání*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-161-4.
2. BENDOVIČ, P., ZIKL, P. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011. ISBN 978-80-247-3854-3.
3. EISERTOVÁ, J., ŠVESTKOVÁ, R. *Pobytové a volnočasové aktivity se zaměřením na problematiku canisterapie*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2011. ISBN 987-80-7394-294-6.
4. HANÁK, P., MICHALÍK, J. a kol. *Speciálněpedagogické centrum: Informační brožura o činnosti speciálně pedagogických center*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: http://www.inkluze.upol.cz/portal/Download/publikace/Petr_Hanak__Jan_Michalik_a_kol__Informacni_brozura_o_cinnosti_specialne_pedagogickych_center.pdf.
5. HARTL, P. *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-803-1.
6. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.
7. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
8. KNOTOVÁ, D. a kol. *Školní poradenství*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. ISBN 978-80-247-4502-2.
9. LECHTA, V. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-433-5.
10. MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006. ISBN 80-247-1362-4.
11. MKN-10: *Tabelární část*. Praha: World Health Organization 2008, 2008. ISBN 978-80-904259-0-3.

12. MÜLLER, O. *Lehká mentální retardace v pedagogickopsychologickém kontextu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0207-6.
13. NOVOSAD, L. *Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-509-7.
14. NOVOSAD, L. *Základy speciálního poradenství: Struktura a formy poradenské pomoci lidem se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním*. 2. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7367-174-3.
15. PEUTELSCHMIEDOVÁ, A., VITÁSKOVÁ, K. *Logopedie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 80-244-1088-5.
16. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 6. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
17. SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-545-8.
18. ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace: Vzdělání, Výchova, Sociální péče*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-060-7.
19. VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0696-5.
20. VALENTA, M., MICHALÍK J., a LEČBYCH, M. a kol. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-3829-1.
21. VALENTA, M., MÜLLER, O. a kol. *Psychopedie: Teoretické základy a metodika*. Praha: Parta, 2007. ISBN 978-80-7320-099-2.
22. VÍTKOVÁ, M. *Integrativní speciální pedagogika: Integrace školní a sociální*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9.
23. ZEZULKOVÁ, E. *Rozvoj komunikační kompetence žáků s lehkým mentálním postižením*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7464-395-8.

Legislativní a jiné dokumenty:

24. *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání praktická škola dvouletá*. Praha: VÚP, 2009. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/rvp-pro-obor-vzdelani-prakticka-skola-jednoleta-a-dvouleta>>.

25. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání - příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. Praha: VÚP, 2005. Dostupné z: <<http://www.nuv.cz/file/138>>.

26. Vyhláška 72/2005Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. In: *MŠMT* [online]. 2013 - 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-72-2005-sb-1>>.

27. Vyhláška 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. In: *MŠMT* [online]. 2013 - 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>>.

28. Vyhláška č. 116/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. In: *MŠMT* [online]. 2013 - 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vvyhlaska-c-116-2011-sb-kterou-se-meni-vyhlaska-c-72-2005-sb>>.

29. Zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. In: *Pracepropravniky.cz* [online]. 2013 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <<http://www.pracepropravniky.cz./zakony/skolsky-zakon-uplne-zneni>>.

Internetové zdroje:

30. Info o YMCA. In: *YMCA v České republice* [online]. 2008 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <<http://www.ymca.cz/info-o-ymca/>>.

31. K klub. In: *Církev bratrská*. [online]. [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://cb.cz/husinec/sbor_K_klub>.

32. Programy. In: *YMCA v České republice* [online]. 2008 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <<http://www.ymca.cz/programy/>>.

33. PŠENIČKOVÁ, P. Odborné učiliště. In: *Metodický portál: inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. 2012 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/O/Odborn%C3%A9_u%C4%8Dili%C5%A1t%C4%9B>.

10 KLÍČOVÁ SLOVA

koordinovaná podpora

mentální postižení

žák

pedagogicko-psychologická podpora

11 KEYWORDS

coordinated support

learning disability

pupil

pedagogical and psychological support

12 PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Rozhovory s odborníky

Příloha č. 2 Rozhovory s rodiči

Příloha č. 3 Rozhovory s dětmi

Příloha č. 4 Informované souhlasy

Příloha č. 1 Rozhovory s odborníky

Rozhovor s vedoucím SPC ve Strakonících

Mohl byste každé dítě trochu přiblížit? Jak byste ho představil? (rodinné prostředí, diagnóza, psychomotorický vývoj, chování...)

Mikuláš:

První zprávu z PPP má SPC z roku 2010.

Anamnéza: Těhotenství i porod proběhl bez komplikací. Řeč se neobjevuje ani po roce. První krátké věty začíná používat po třetím roce. Neurologické vyšetření ale neproběhlo. Rodiče s Mikulášem ani nenastoupili logopedickou péči. Tři starší sourozenci jsou v dětském domově. Nejstaršího z nich tam dali rodiče, protože ho nezvládali. Druhé dva rodičům odebral OSPOD. Tatínek tvrdí, že neprávem. Oba rodiče absolvovali SOU.

Maminka říká o Mikulášovi, že je někdy v kolektivu agresivní. Tatínek se vyjádřil, že dovede být trucovitý. Mezi dětmi je stydlivý, protože mu děti nerozumí.

Mikuláš má problémy v komunikaci. Nechápe instrukce při zadávání úkolů, což v něm vzbuzuje nejistotu. Celkově má slabé porozumění řeči. Při zátěži se objevuje motorický neklid. Problémy v grafomotorice a v pravolevé orientaci.

Mentální věk je o rok nižší než fyzický. Ve zprávě je uveden opožděný vývoj řeči a opožděný vývoj celkově vlivem špatného sociálního prostředí. Ještě nevyšla diagnóza LMP.

Od r. 2007 Mikuláš chodí do MŠ v Azylovém domě Rybka v Husinci. PPP v r. 2009 doporučila odklad povinné školní docházky pro vadu řeči. Na podzim r. 2010 nastoupil PŠD v ZŠ v Husinci.

V roce 2011 proběhlo další vyšetření v PPP, kdy byla stanovena diagnóza LMP a doporučen přestup do základní školy praktické, kam Mikuláš nastoupil od II. pololetí.

Vedoucí říká: „*V listopadu 2013 u nás (v SPC) proběhlo kontrolní vyšetření, které potvrdilo diagnózu z roku 2011*“.

Andrea:

V roce 2009 pracovníci PPP diagnostikovali LMP a doporučili nástup do základní školy praktické (už po odkladu PŠD). Maminka s tím souhlasí a vyjádřila i souhlas s logopedickou péčí.

Andrea má těžkou vadu řeči. Vyhledává společnost dospělých. Při styku s nimi nemá žádné zábrany (ani ve fyzickém kontaktu). Při plnění úkolů se stále ujišťuje, zda je dělá správně. Projevuje se nejistota.

Od pěti let chodí Andrea do MŠ v Lažišti. Podle zprávy ze zápisu do ZŠ umí dobře držet tužku. Projevuje se silná patlavost. Logopedickou péčí ale zatím nenastoupila. Je značně fixovaná na matku. Otec jí zemřel.

Vedoucí o Andree říká: *„V roce 2013 (5. třída) u nás (v SPC) proběhlo kontrolní vyšetření, kdy byla potvrzena diagnóza z roku 2009. Bylo doporučeno neurologické vyšetření. Andrea má zkrříženou laterální (pravá ruka, levé oko). Kresba na úrovni MŠ. Problém je v logickém myšlení.“*

Fanda:

V prosinci 2009 proběhlo vyšetření v PPP v Třebíči z důvodu výukových obtíží. V té době chodí Fanda do běžné ZŠ. Měl odklad PŠD. Byla doporučena logopedická péče. Fanda odpovídá jednoslovně. Projevuje se nejistota a nervozita. Řeč je těžko srozumitelná, mnohočetná dyslálie. Objevuje se neklid a problémy v soustředěnosti. Aktuální výkon odpovídá LMP. Fanda dobře drží tužku, i když někdy křečovitě. Při zátěži je viditelné napětí až křeč. PPP doporučila vzdělávání podle programu pro žáky s LMP. V první třídě propadl a ve školním roce 2010/2011 opakoval první třídu už v ZŠ praktické v Prachaticích.

O Fandovi vedoucí říká: *„V únoru 2013 u nás (v SPC) proběhlo kontrolní vyšetření. Byla potvrzena diagnóza LMP. Pořád je problém ve výslovnosti. Trvá potřeba logopedické péče. Stručně porozumí čtenému textu. Učivo zvládá, ale při práci se objevuje neklid a spěch. Chápe i jednodušší logické úlohy.“*

Marek:

„Není vedený v SPC Strakonice.“

Z jakého důvodu k Vám děti poprvé přišly? (kdo na Vás rodiče odkázal, kdy to bylo, čeho se vyšetření týkalo)

„Pani ředitelka K. doporučila rodičům kontrolní vyšetření v SPC. Vyšetření následně proběhlo na základě žádosti rodičů.“

Vzpomínáte si, jak proběhl první kontakt s dětmi a s jejich rodiči? (věk dětí, chování a reakce dětí i rodičů, spolupráce)

Vedoucí SPC děti osobně nezná a na kontakt s nimi si nevzpomíná.

Proběhla diagnostika u Vás? Jak rodiče přijali sdělení diagnózy?

„Diagnostika proběhla v PPP. Při kontrolní diagnostice jsme rodičům pouze potvrdili, co už věděli.“

Podle pana vedoucího tomu bylo podobně pravděpodobně i při první diagnostice.

Pracovali jste s některým z dětí už před nástupem školní docházky? V čem tato práce spočívala?

„Nepracovali.“

Děti byly do školy zařazeny na základě Vašeho doporučení?

„Děti byly do školy zařazeny na základě doporučení PPP.“

Ta už s nimi ale dále nepracuje.

Mělo některé z dětí odklad PŠD? Pokud ano, v čem mu odklad pomohl?

„Ano, všechny. V dnešní době má odklad hodně dětí i pro drobnou patlavost, která je ale v tomto věku běžná. Odklad v tomto případě nepomůže, protože MP je trvalý stav.“

Čeho se teď aktuálně týká Vaše práce s dětmi? (zvládání učiva, kolektiv...?) Jakou podporu a jak často potřebují?

U tří dětí proběhlo kontrolní vyšetření. Marek není v SPC vedený.

Když se podíváte zpětně, jaké vidíte úspěchy, pokroky při práci s dětmi (první x zatím poslední kontakt)? Bylo naopak něco, co se z různých důvodů nepovedlo? (konkrétní příklad)

Vedoucí SPC nemůže říct, protože děti nezná.

Co vidíte jako nejdůležitější při práci s dětmi s pohledem do budoucna? V čem myslíte, že budou děti nejvíce potřebovat podporu? (rodinné zázemí, úspěšné dokončení ZŠ, profesní příprava,...)

„Ať se vzdělávají podle programu, který zvládají – nic nad jejich schopnosti, ale ani pod jejich schopnosti.“

Vzpomínáte si na nějakou konkrétní zkušenost s dětmi, která nebyla příjemná? Kdy se něco nepovedlo, selhalo...?

Vedoucí SPC nemůže říct, protože děti nezná.

Vzpomínáte si na nějakou konkrétní povzbudivou zkušenost s těmito dětmi? Kdy Vás potěšil nějaký pokrok, něco se povedlo...?

Vedoucí SPC nemůže říct, protože děti nezná.

Rozhovor s učitelkou ze ZŠ praktické v Prachaticích

Jak dlouho s dětmi pracujete? Máte je už od první třídy?

„Mikuláše a Fandu učím 4. rokem, od druhé třídy. V první třídě jsem k nim docházela na výtvarnou výchovu.“

Marka mám u sebe ve třídě od prvního listopadu, protože se slučovaly třídy z důvodu odchodu několika dětí.

Andreu jsem měla dva roky - čtvrtou a pátou třídu.“

Mohla byste každé dítě trochu přiblížit? Jak byste ho představila? (rodinné prostředí, diagnóza, psychomotorický vývoj, chování...)

Mikuláš:

„Je dobrosrdečný, pomohl by, rozdal by se. Potřebuje být první, být vidět. Špatně snáší jakoukoli prohru. Dokáže být zákeřný a hlavně slovem hodně ublížit. Je hodně silnou osobností této třídy. Je dobrý manipulátor a dokáže s sebou strhnout jedince slabší povahy. Za každou cenu musí být první, potom je vše v pořádku a je to fajn kluk. Těžko říct jaké má postavení v rodině. Rodina se školou vesměs nespolupracuje. Když už je hodně zle, tak rodiče do školy přijdou. Na třídní schůzky ale nechodí. Domácí příprava je nulová.“

Fanda:

„Je hodně poznamenaný tím, v čem vyrůstá. Rodina je dost problematická ve smyslu matka – otec – starší bratr. Fanda vypadá, že neumí do pěti napočítat, ale je to kluk, který fyzicky napadá své spolužáky. Je to takový skrytý agresor. Do očí tvrdí, že on nic. Neudělá to ve škole. Jakmile má ale příležitost... Napadá spolužáky a ubližuje jim. Mikuláš to dělá tak, že je to vidět. Fanda se musí hodně sledovat, aby se mu mohlo říct: ‚Teď jsem tě viděla.‘ Ale když potřebuji, donese, pomůže. Stejně jako Mikuláš se ke mně chová slušně, vstřícně.

Oba jsou zlí na slabší spolužáky (i z šesté třídy). Vytipují si mezi staršími vůdčí osobnosti, ke kterým vzhlíží.

Ve škole jsou oba šikovní. Nemají velké problémy s učením. Mikuláš často chybuje kvůli své rychlosti. Nejde mu o jedničku, ale být první. Fanda má dost problémů okolo, které ale škola řešit nemůže. Se školou spolupracuje pouze maminka. Na třídní schůzky nechodí, ale aspoň jednou do roka do školy přijde. Mikuláš je hyperaktivní. Je tam určitý neklid. Oba mají vadu řeči. Chodí tady na logopedii k paní učitelce. Doma je spolupráce, co se logopedie týče, nulová. Fanda asi chodil k p. H. Fanda má horší grafomotorický projev.“

Marek:

„Marek měl poměrně velké problémy s chováním, s uznáním autority a respektováním jakýchkoli pravidel. Já jsem tedy s Markem neměla jediný konflikt. Asi jsme si sedli a Mára přesně ví, kde jsou ty hranice. Kam může zajít a kam ne. Což je u těchto dětí hrozně důležité – důslednost a přesně nastavit hranice. Pokud vidí, že nepovolím, tak jsou z nich hrozně fajn děti, poslouchají.

U Marka je to podobné jako u Mikuláše. Je rád úspěšný, středem pozornosti. Je hodně rád za chválu. Pomůže u něj kladná motivace, víc než trest. Pokud se mu vynadá, „šprajcne se“, nebude s vámi mluvit. Ale kladná motivace u něj funguje. Zajímavé je, že Marek nosí podepsané úkoly, ale Mikuláš ne.

Marek by měl brát prášky, ale nebere. Aspoň školu o tom rodiče neinformovali. Měl afekty, kdy byl nebezpečný sám sobě i okolí. Doporučili jsme vyšetření u psychiatra. Ale neviděli jsme žádnou zprávu.“

Andrea:

„Je hrozně snaživá. Pomáhá u ní kladná motivace. Doma se snaží. Domácí příprava funguje. Maminka ve čtvrté třídě do školy nechodila asi vůbec, ale v páté třídě pravidelně. Potom se s ní i učila. Paní učitelka Andreu v šesté třídě chválí. Spolupráce maminky se změnila díky zásahu OSPOD. Andrea byla týden nemocná a nikdo ji neomluvil. Tím jí přibýly neomluvené hodiny a musel to řešit OSPOD. Byla komise a pomohlo to. Maminka pak spolupracovala celý rok. Teď už asi na třídní schůzky nechodí, ale v páté třídě se maminka starala. Andrea vždycky všechno nosila, všechno měla. Byla naučená. Domácí příprava fungovala.

Bývala venku s dětmi z Husince. Vždycky to bylo tak, že kluci něco provedli a ona u toho stála. Hodně často vyprávěla o koních a o panu O. Hodně času trávila u nich. Fungovalo to tak, že pomohla s prací kolem koní a pak se mohla svézt. Mluvila i tom, že by jednou s koňmi chtěla pracovat.

Andrea má diagnostikovanou epilepsii. Ale za celé dva roky u mě záchvat nebyl. Občas mívá jakoby křeče, kdy jí to chvilkově projede tělem.“

Jaké mají děti speciální potřeby? Mají ve škole nějaká podpůrná, vyrovnávací opatření?

„Individuální přístup, snížený počet dětí ve třídě, speciální učebnice, sešity, pomůcky. Hledáme různé cesty. Nevysvětluji paušálně. Vysvětluji hodně názorně, zkouší si to samy. Máme zpětný projektor, což je napojení na internet. Počítač zapínám ráno. Vypínám ho odpoledne po škole. Čemukoli nerozumí, cokoli neví, jak vypadá, hned hledáme. Ukážeme si i pomocí různých videí, obrázků. Hodně důležitá je názornost, ať to vidí.

Ve třídě mám 11 dětí – spojené čtyři ročníky. Chodí sem paní učitelka jako asistentka a odvádí si některé děti (jeden, dva ročníky). Podle toho jak se domluvíme. Pracuje s nimi samostatně v jiné třídě. Takže si je půlíme. Odvádí si je na určité předměty. Strídají se ročníky, které s ní odchází.

Stane se, že probíráme stejnou věc a každé dítě ji procvičuje jinak. IVP nemají. Učí se podle RVP zvláštní školy.“

Byly děti do školy zařazeny na základě doporučení SPC? Získala při tom škola nějakou zprávu o dětech?

„Když má být dítě zařazeno k nám do školy, tak musí nejdříve do PPP. Musí projít vyšetřením, které ukáže LMP (IQ nižší než 70). Hraniční děti se nechávají na běžné ZŠ a třeba po roce se přešetří. Bez papíru z PPP nemůžou být přijati. Když jsou přijati, jsou dále přešetřováni SPCčkem. Spolupracujeme se strakonickým SPC.“

Mikuláš a Fanda přešli ze základní školy. Andrea asi nastoupila hned do první třídy. Tam si nejsem jistá. Do MŠ asi nechodili. Jen Marek s Mikulášem do Azylového domu Rybka.“

Poskytuje Vám SPC i nadále nějakou konkrétní pomoc, podporu? (pokud ano, v čem spočívá)

„Zprávu z SPC nám dávají rodiče. To funguje. Hlídnají se děti, které potřebují přešetřit a SPC sem za nimi jezdí na přešetření. Potom se s nimi konzultují pokroky, co se povedlo, nepovedlo. Na co se zaměřit. Zpětná vazba z SPC je, a spolupráce vcelku funguje. Tyhle děti byly na přešetření myslím loni.“

Mělo některé z dětí odklad PŠD? Pokud ano, v čem mu odklad pomohl?

„Myslím, že měly všechny děti odklad. Dítěti by pomohl odklad, kdyby chodilo do MŠ a mělo možnost dohnat to, co nešlo. Určitě zase trochu dozraje CNS. Dítě se dokáže déle soustředit, sedět. V řeči, grafomotorickém rozvoji, v hrubé a jemné motorice to ale nepomůže.“

Navštěvovalo některé z dětí přípravnou třídu? Pokud ano, v čem to pro něj bylo přínosné?

„Většinou do MŠ nechodí a rodiče s nimi doma nepracují. První třída, která je na klasické základce, je u nás rozdělena do prvního a druhého ročníku. Takže do listopadu děláme vesměs věci předškolní.“

Přípravnou třídu nenavštěvoval nikdo. To by bylo jako MŠ. Určitě by jim pomohla. Mohlo by se s tím dítětem pracovat. Mohlo by se to dohnat. Ale muselo by to být z iniciativy rodičů.“

Když se podíváte zpětně, jaké vidíte úspěchy, pokroky při práci s dětmi? Bylo naopak něco, co se z různých důvodů nepovedlo? (konkrétní příklad)

„Pokroky jsou pomalé. Dlouho čekáte na jakýkoli úspěch, pokrok. O to je to pak silnější a mám z něj větší radost. O to víc mě to pak žene dopředu. Jde to po malých krůčcích, ale když pak vezmete ten sešit a podíváte se, jak psaly a jak píšou teď. Když zjistíte, že docela hezky čtou. Když přijdeme do muzea loutek na velikonoční, vánoční program a ty děti ví a dokáží to říct. Z toho mám radost. Že si pamatují.

Jsou hodně citově vyprahlé až ploché. Učíme se, že někomu může být líto, co udělají. - Věřila jsem mu a on mě zklamal. - Aby se učily, že je má někdo rád a svým chováním můžou ztratit důvěru. To se budovalo asi nejdéle.

Nejlépe to můžu posoudit u Mikuláše a Fandy. V druhé třídě mi byli schopní zatlouct úplně všechno. Postupem času se ale naučili, že se učitelka nezlobí, když něco provedou, ale když mi lžou. Že všechno se dá řešit, žádný průšvih není takový, aby se nemohl říct. Není to jednoduché. Nemyslím si, že mi všechno popravdě řeknou, ale ty pokroky tu jsou. Ale trvá to dlouho.

Když Marek napsal opis textu bez jediné chyby, ještě hezkým písmem, dostal jedničku podtrženou. Musíte je mít ráda. Myslím, že bez toho by to nešlo.

Bylo něco, co se z různých důvodů nepovedlo?

Určitě něco takového bylo. Učíme se třeba nosit peníze na vaření, na různá představení. Párkrát se stalo, že to děti nepřinesly. Nemohly vařit a koukaly na nás. Ale vysvětlujeme si to tím, že v obchodě taky nedostanou rohlík, když nezaplatí. Mohla bych to zaplatit a ony by mi to pak přinesly, ale takhle to nefunguje. Dnes, když řeknu, že někam půjdeme, tak už tu druhý den peníze jsou. Protože pochopily, že to jinak nepůjde.

Učíme se pořád k sobě hezky chovat, aby si nenadávaly. Aby si dokázaly říct: ‚Promiň, já jsem nechtěl.‘ Aby si dokázaly pomoci. To je také běh na dlouhou trať. Ne vždy se nám to daří. Ne vždy je všechno tak, jak bych si představovala. Takže potom o tom povídáme, rozebíráme proč to tak je. Proč to tak nemůžou dělat. Ony si občas vůbec neuvědomují důsledky činu.

V učení si myslím, že se vždycky postupně dobereme k tomu cíli. Tady je ale třeba i hodně řešit to chování a vztahy a to je běh na hodně dlouhou trať. Ale o to srdečnější to pak myslím je.“

Co vidíte jako nejdůležitější při práci s dětmi s pohledem do budoucna? V čem myslíte, že budou děti nejvíce potřebovat podporu? (zvládání učiva, kolektiv, ukončení ZŠ, profesní příprava...)

„Osobně nejsem zastáncem inkluze za každou cenu. Myslím, že naše školství - speciální - bylo na velké úrovni. Nemyslím si, že je dobré každého integrovat. Integrace ano, pokud je to dítě tělesně postižené, znevýhodněné, ale mentálně je v pořádku. Pokud je ale intelekt v pásmu LMP, pak si myslím, že tomu dítěti je lépe tady. Nemyslím si, že jsme v čemkoli horší a není pravda, že jsme romské školy. Myslím, že ty děti potřebují individuálnější přístup, klidnější prostředí, méně žáků ve třídě. A zase děti, které nemají pásmo LMP, potřebují pracovat, hnát dopředu, motivovat dál. Tam si myslím, že nelze, aby to fungovalo. Něco jiného je případ SPU (specifické poruchy učení). To patří na ZŠ. Dětem s LMP je lépe tady a zdravým dětem je lépe bez nich, protože je nikdo nebrzdí. Když to řeknu hloupě. Myslím, že tento typ školství má smysl. Jestli má budoucnost, se v dnešní době neodvažuji odhadnout. Je tendence, že spíše ne. Osobně si myslím, že pokud tento typ školy zruší, tak ho budou zase za pár let otvírat.

Požadavky na učivo jsou zde snižené. Děti jsou na stejné mentální úrovni. Děti tak nemají důvod se někomu posmívat, že je hloupý. Děti dokážou být hodně zlé, hodně. Zažijí tu úspěch. To si myslím, že je hodně důležité. Můžou se odtud vyučit. Jít na učiliště. Všichni zdejší učitelé mají státnice ze speciální pedagogiky.“

Vzpomínáte si na nějakou konkrétní povzbudivou zkušenost s těmito dětmi? Kdy Vás potěšil nějaký pokrok, něco se povedlo...?

„Cokoli, když vidím, že si pamatují. Ted' jsme s páťáky dobrali ČR. Byla jsem v tom docela přísná. A mám radost, když si ted' to všechno po půl roce pamatují. Řeknou to krkolomně. Vědí, jaká řeka se „narodila“ („vyvěrá“ je strašně těžké) na Šumavě. Dokáží vyjmenovat tři významné památky v Praze apod.

Marek se zlepšuje v písmu. Když se snaží, tak hezky povídá. Zase tu pomáhá kladná motivace a může se tak nabudit, že dneska mi četl a sám se opravoval. Poznal, že to nepřečetl správně.

Andrea hodně bojovala a bojuje s matematikou. Ale o to víc se snažila. Doma pracovala. V češtině se snažila příběhy převyprávět. Bavila ji přírodověda. Vyprávěla příběhy, co se stalo u těch koní. Tak si to i snažila převádět, aby si to lépe zapamatovala, na ty své zážitky. To je také úspěch, že přemýšlí, poslouchají, co jim říkám a převádí si to na své zážitky.“

Je něco, co by Vám práci s dětmi usnadnilo? (ze strany MŠMT, SPC, rodičů,...)

„Určitě by mi ze strany MŠMT usnadnilo práci míň papírování. Protože pět hodin učím a další tři jsem úředník.

Ze strany široké veřejnosti a odborné by mi pomohlo, aby se na nás jinak pohlíželo. Tak že nejsme nic, kde se chytí svrab. Myslí si, že se tu děti nic nenaučí. Kdyby se trochu změnil pohled veřejnosti, že jsme normální škola.

Samozřejmě taky spolupráce rodičů - kdyby s těmi dětmi pracovali. Kdyby se trošičku snažili. To vám ale asi řeknou všechny paní učitelky. Myslím, že základem je mít děti ráda. Bez toho by to nešlo. A ta zpětná vazba se pak dostaví, i když to trvá dlouho.“

Příloha č. 2 Rozhovory s rodiči

Rozhovor s maminkou Andrey

Jak dlouho bydlíte v tomto bytě? Jak tu jste spokojeni? Bydlíte v podnájmu?

„V Husinci bydlíme pátým rokem. V podnájmu. A bydleli jsme v Lažišti. Tam jsme bydleli tři roky.“

Máte teď práci? Pokud ano, kde pracujete?

„Beru vdovskej a sirotčí důchod. A, tu brigádičku vždycky mám nějakou – v čokoládovně, nebo na lepení. Tam taky takhle chodíme.“

Vzpomínáte si, jak probíhalo těhotenství s Andreou a porod? Měla Andrea po porodu nějaké zdravotní komplikace?

„Byly komplikace a velký. V osmi měsících mi ucházela plodová voda, tak Andrea musela jít císařákem. Byla hrozně droboulinká, malinká. Měla kilo 85 a 47 cm měřila. Hrozilo jí, že by umřela. Měla nemocný srdíčko, špatnou krev měla. Museli jí vyměňovat krev. Doktorka mi říkala, že bude jako opožděná. Měsíc a půl byla v inkubátoru. Já jsem tam byla s ní. L. bylo jedenáct a T. bylo deset (Andrey sourozenci). To ještě žil manžel (zemřel, když byly Andree čtyři roky). V porodnici jsem byla v Karlovejch Varech. Doktorka mi říkala, že holka nebude chodit. Že bude mentálně postižená. Když jsem ji tam pak přinesla doktorce, tak jenom koukala, že už chodí a všechno. Měla alergii na mlíko. To bylo úplně hrozný s ní. Ta měla tolika léků. Bylo to hodně těžký. Teď je to všechno v pořádku. Od 12 měsíců začala chodit.“

Má teď Andrea nějaké zdravotní komplikace? Bere nějaké léky? (epilepsie, chování,...)

„Byla astmaticka a brontochička. Jsou to tak dva roky, že se to uklidnilo. Jenom má alergii na pyl. Jinak je v pořádku.“

Chodila Andrea do MŠ? (kam a jak dlouho) Pokud ano, byla tam spokojená?

„Ano chodila. V Lažišti. Ano, byli jsme spokojení. Učitelky si ji tam chválili, že je hrozně šikovná. Nastoupila ve čtyřech letech.“

Kam šla prvně k zápisu? Doporučily Vám tam paní učitelky návštěvu nějakého odborníka? (logopedie, pedagogicko-psychologická poradna)

„První zápis byl v Sokolově. Posílali nás k psychologovi. Protože Andrea špatně vyslovovala.“

Měla Andrea odklad PŠD? Proč ho paní učitelky doporučily?

„Tam (v Sokolově) mi řekli, že je malinká a drobuličká, tak jí to odložili.“

Než Andrea začala chodit do ZŠ Pr., tak jste absolvovali vyšetření v poradně. Kdo Vám návštěvu v poradně doporučil?

„Učitelky u zápisu.“

Vzpomínáte si, jak vyšetření probíhalo? Jak jste vnímali, že Andrea bude chodit do ZŠ Pr.?

„Ona tam kreslila a tak no. Tam mi pak řekli, že by bylo lepší ji dát do té zvláštní školy. Protože ona by to tam nezvládla. L. mi tam taky chodila a T. Říkám, že je to škola jako škola. Tak já z toho nestřílim.“

Dostali jste od pracovníků nějaké doporučení, jak s Andreou dál pracovat, případně doporučení k vyšetření u lékaře...?

„Posílali nás na logopedii.“

Jak si Andrea zvykala v první třídě? (Stýskalo se jí?, kolektiv, učivo, paní učitelka)

„Zvykala si dobře. Ne, ne, vůbec se jí nestýskalo. Učení šlo dobře. Jenom český jazyk – tam měla velký problém; to čtení, no. Protože špatně měla tu výslovnost.“

Jak teď zvládá učivo? Co ji ve škole nejvíce baví?

„No docela to jde. Jen ten český jazyk a matematika. Má vždycky na vysvědčení trojky. Jinak má dobrý vysvědčení. Baví ji taneční a sport.“

Jak vychází se spolužáky? Jak vychází s paní učitelkou?

„No, s některýma tam má taky problémy. Ale s některýma - dobrý zase. Tak to je no. Jenom jak jsme se sem přestěhovali, tak to mě dojalo. To mě úplně dorazilo. Tam měli prostě pořád vši. Já jsem z toho byla už úplně nešťastná. Já jsem je musela vždycky nechat ostríhat. No, a když jsem to tam řekla ředitelce, ona mi řekla, že je to tam normální.“

S učitelkou vychází dobře - jenom jednou. No to bylo ve čtvrtý. To moc ona ji nemusela mít v lásce. Teď v šestý třídě už je spokojená.“

Jak řeší paní učitelka konflikty mezi spolužáky?

„Když oni je třeba šikanují, nebo něco, tak oni to nahlásí sociálce. To sociálka řeší. Zaprvé si tam pozvou rodiče. A když rodiče nedomluví tomu dítěti, no tak to dají na sociálku.“

Myslíte, že by Vám paní učitelka poradila, kdyby měla Andrea problémy s učivem, chováním...?

„Jo to jó. To měla problémy s učením. Tak my jsme se domluvíly s učitelkou, že ona by tam byla tu hodinku, a že by se tam učila. Jí nešly desítky a tisíce; to jí nešlo. A ona mi řekla: ‚Uděláme to takhle, že já jí to budu psát do jiného sešitu. A doma, že si to bude opakovat.‘“

Víte, že pracovníci SPC přešetřovali ve škole Andreu v roce 2013? Mluvili jste s nimi osobně?

„Nemluvila. To bylo přímo ve škole. Jo, potom mi vlastně přišel papír, že ona je trošku mentálně toto, ale jinak, že je v pořádku. Já jsem to musela i dát paní doktorce a ve škole to chtěli.“

Chodí Andrea na logopedii (učit se správně vyslovovat)? (jak dlouho) Kdo Vám ji doporučil? Vidíte v tom nějaké pokroky?

„Andrea chodila už ve školce na logopedii. Ve škole měla taky, tady v Prachaticích.“
(Andrea: *„Měla jsem učitelku XY. Ta je teď naše třídní.“*)

Chodí Andrea do družiny, příp. do klubu? Pokud ano, co tam dělají?

„Nechodí, už ji to nebaví.“

Chodí Andrea někam na kroužky? Podle čeho jste je vybírali? Je tam spokojená?

„Taneční, protože má dlouhou. To ji baví. Je to kroužek ve škole. Ne, ne jinak nechodí nikam.“

Rozhovor s rodiči Mikuláše a Marka

Jak dlouho bydlíte v tomto bytě? Jak tu jste spokojení? Bydlíte v podnájmu?

Matka: *„To si nepamatuju.“* (Obrací se na muže) *„No tak říkej, to já nevím.“*

Otec: *„Je 2015. Čtyři roky. Od 2011. Jo, v nájmu.“*

Vy jste přecházeli z azylového domu? *„Ano.“*

Matka: „*Majitel, ten je výbornej.*“

Otec: „*Jo, ten je výbornej. Je super majitel.*“

Máte teď práci? Pokud ano, kde pracujete?

Matka: „*Ted' práci nemam. Jenom na melouch u majitele.*“ (Matka mi už před rozhovorem vyprávěla, že muž před pár dny skončil sezónní práci, protože mu zaměstnavatel neplatil.)

Vzpomínáte si, jak probíhalo těhotenství s Mikulášem a porod? Měl Mikuláš po porodu nějaké zdravotní komplikace?

Matka: „*To bylo všechno v pořádku. S ním jsem byla ve Strakonících.*“

A Marek?

Matka: „*Marek taky.*“

Mají teď kluci nějaké zdravotní komplikace? Berou nějaké léky? (epilepsie, chování,...)

Matka: „*Marek bere právě ty léky na to uklidnění.*“

Chodili kluci do MŠ? (kam a jak dlouho) Pokud ano, byli tam spokojení?

Matka: „*Chodili oba dva. Na azyl. Jó, to tam byly (učitelky) dobrý.*“

Kam šli kluci prvně k zápisu? Doporučily Vám tam paní učitelky návštěvu nějakého odborníka? (logopedie, pedagogicko-psychologická poradna)

Nejdříve Mikuláš:

Matka: „*Šel do Husince no. Oni ho sami přendali potom do Prachatic.*“

To jste byli někde u psychologa? Byl na nějakých testech?

Otec: „*Ne to oni ho doporučili. Škola ho doporučila sama, že byl pomalejší.*“

A Marek?

Matka: „*Ten nastoupil normálně do školy do Prachatic.*“

Otec: „*Zápis měl tady, ale šel do Prachatic, potom.*“

A s ním jste byli u psychologa?

Matka: „*Byli jsme taky. S Mikulášem právě, ne.*“

Otec: „*Ale byli jsme poprvé taky u psychologa, co meleš?*“

Matka: „*V Prachaticích?*“

Otec: „*Jo!*“

Mikuláš? Než tam nastoupil do školy?

Otec: „*Než tam nastoupil. Tak byl taky u psychologa.*“

Dostali jste od nich nějakou zprávu?

Matka: „*Pani doktorce Š.*“

Pamatujete si na něco z toho, jak to vyšetření probíhalo?

Otec: „*Dostali jsme zprávu do... k dětský doktorce a do školky. Protože v té době chodil ještě do školky. U Marka.*“

Měli kluci odklad PŠD? Proč ho paní učitelky doporučily?

Matka: „*Měli odklad, oba dva. Mikuláš měl taky odklad jako u Marka. Měli oba odklad.*“

Otec: *No, no, no.*

Vzpomínáte si, proč ho paní učitelky chtěly?

Mamka: Vrtí hlavou. „*To ne.*“

Než kluci začali chodit do ZŠ Pr., tak jste absolvovali vyšetření v poradně. Kdo Vám návštěvu v poradně doporučil?

viz výše - škola

Vzpomínáte si, jak vyšetření probíhalo? Jak jste vnímali, že kluci budou chodit do ZŠ Pr.?

Nepamatují si.

Dostali jste od pracovníků nějaké doporučení, jak s Mikulášem a Markem dál pracovat, případně doporučení k vyšetření u lékaře...?

Nepamatují si.

Jak si kluci zvykali v první třídě? (Stýskalo se jim?, kolektiv, učivo, paní učitelka)

Matka: „*Jó, dobrý, pohoda.*“

I Mikuláš, když přecházel na jinou školu?

Matka: „*Jó.*“

Jak teď zvládají učivo? Co je ve škole nejvíce baví?

Matka: „*No... Marek se učí docela dobře, no. Ale když má ty záchvaty, tak... paní učitelka si na něj jako... prostě stěžuje, ale Mikuláš se zhoršil.*“

Otec: „*Mikuláš se zhoršil, no.*“

Matka: „*Mikuláš se v učení zhoršuje. Prej ve škole zlobí... jsme se dozvěděli.*“

A víte, co je ve škole baví?

Matka: „*To nevím.*“

Jak vychází se spolužáky? Jak vychází s paní učitelkou?

Matka: Krčí rameny.

Neříkali něco, nebo paní učitelka...?

Matka: Kroutí hlavou.

A s paní učitelkou?

Matka: „*Jako s paní učitelkou M. jo... se dá docela... pohoda.*“

Jak řeší paní učitelka konflikty mezi spolužáky?

Když je nějaký průšvih...

Matka: „*Nevím.*“

Myslíte, že by Vám paní učitelka poradila, kdyby měli kluci problémy s učivem, chováním...?

Matka: „*No, tady byla sociálka a musíme jít k psychologce. S Mikulášem.*“

S Mikulášem?

Matka: „*S Mikulášem a i s Markem prej.*“

Kvůli chování?

Matka: „*Hmm.*“

Víte, že pracovníci SPC přešetřovali ve škole Mikuláše v roce 2013? Mluvili jste s nimi osobně?

Matka: „*Já nevím.*“

Otec: „*Samozřejmě dostala škola zprávu a možná i doktorka. Ale my ne.*“

Chodí kluci na logopedii (učit se správně vyslovovat)? (jak dlouho) Kdo Vám ji doporučil? Vidíte v tom nějaké pokroky?

Matka: „*Ne.*“

Ani ve škole?

Matka: „*Jestli...*“

Otec: „*Tam je něco...*“

Matka: „*Tam je logopedie...*“

Otec: „Ale nevim, jestli tam oni chodí, nebo ne. To nevim.“

A zvlášť s nimi nikam nechodíte?

Matka: „Ne, ne.“

Chodí kluci do družiny? Pokud ano, co tam dělají?

Matka: „Jo, Marek chodí.“

Mikuláš ne?

Matka: „Mikuláš - já nevim, jestli chodí. Měl taky napsáno, že může chodit do družiny, ale nevim.“

Chodí kluci někam na kroužky? Podle čeho jste je vybírali? Jsou tam spokojení?

Matka: „V Pracha... to nevim.“

Asi ve škole... ?

Matka: „To asi ve škole, ale...“

Tady chodí na fotbal?

Matka: „Tady chodí Mikuláš na fotbal.“

Otec: „Mikuláš hraje za Husinec. Ten má normálně registračku... Hraje za Husinec fotbal, no.“

To se domluvil sám s trenérem?

Otec: „To se domluvil on. A pak nám dal... museli jsme to podepsat všechno... má registračku, všechno má, jo. Hraje, no. Jezdí jako mimo Husinec.“

On je asi docela šikovný, ne?

Otec: „Jo, jo. Na tadyto je právě šikovnej.“

Rozhovor s maminkou Fandy

Jak dlouho bydlíte v tomto bytě? Jak tu jste spokojení? Bydlíte v podnájmu?

„Teď pátý rok. To je Z. byt. Jo, v podnájmu. Jsme spokojení. Jako se Z. já se znám ještě dřív, než jsme se sem nastěhovali. Fakt jsem spokojená. Ona to má celý, ten barák, že to je její. Ona stejně říkala, že by tam nikdo nešel. Že vidí, že jsme si to opravili všechno.“

Nahoře jak bydlí K., tak to je také její?

„No, ale oni co tam dělají, to je hrozný – binec. Oni tam nic neudělali. ... Oni se taky rádi napijí. Děti u nás už přespávaly. Ona paní K. pije víc než chlap. Pak v noci se to tam mlátilo, řvalo.“

Máte teď práci? Pokud ano, kde pracujete?

Pracuje v technických službách v Husinci.

„Já jsem ráda za tu práci, že mám. Protože já jsem vyučená keramička. Tady jsem nemohla sehnat. Jsem fakt moc ráda, že tady tu práci mám, aspoň.“

Tam pracuje i váš manžel?

„No, no. On 12 let pracoval v kamenolomu. Má žulu, ale tady je písek.“

Vzpomínáte si, jak probíhalo těhotenství s Fandou a porod? Měl Fanda po porodu nějaké zdravotní komplikace?

„Bylo všechno v pořádku. Právě že i začal brzo – v sedmém měsíci – začal chodit; na nočník po roce. Opravdu jako, že to proběhlo v pořádku.“

Má teď Fanda nějaké zdravotní komplikace? Bere nějaké léky? (epilepsie, chování,...)

„Má, má. Právě my jsme s ním jezdili na tu neurologii. Protože oni tam jezdili ze Strakonice... ty... ten psycholog... tak oni mi poradili, abych s ním jela do Budějovic na tu neurologii. Tam mu zjistili na EEG, že má nějaký nález. Ale prostě nevěděli co. Byli jsme tam ale čtyřikrát. Byl i v tom tunelu. Tam mu nenašli nic. Potom, když šel znovu na to EEG, tam měl nález, jo. Tak jsem mluvila s paní doktorkou H. (klinická logopedka). A ona říkala, že může mít náznaky epilepsie. Jako, že se můžou časem u něj objevit náznaky epilepsie. Ale zatím on je v klidu. Z ničeho nic prostě začne – ne že by s sebou začal házet, nebo tak – ale začne být agresivní. Tak ty sprostý slova prostě... ze sebe to prostě chce dostat. Proto já chci, aby s nimi v tom styku nebyl (se spolužáky Mikulášem a Markem). Proto jsem o tom mluvila i s paní ředitelkou v Husinci. Tak říkala, že se pokusí v září, víš. Do těch prázdnin to nemá cenu. Takže se pokusím nějak od září. Že by měl třeba i jako nějaký doučování, nebo tak. Protože on se jako učí dobře, jo. On má jedničky... třeba i ta trojka, ale zase si to opraví. On by to třeba zvládnul. Tam jde právě o to, že on je strašně chytlivej, jo. Něco se šustne a Fanda je u toho. A on právě i v první třídě... on

byl strašně moc nemocnej, okamžitě vždycky čtyřicítka horečky, průdušky, zápal plic. Tenkrát byl tři měsíce před vánocema... pak hodně učení. Už mi u toho usínal, vztekal se u toho. Když jsme se stěhovali z Třebíče sem, tak mi doporučila paní ředitelka, jestli by opakoval první třídu. Já jsem říkala, že jo, že to bude pro něho lepší. Potom nastoupil sem. To už chodil na tu Stezku (ZŠ praktická v Prachaticích). Prostě přišel do školy - viděl tam Romy - úplně ztuhl, bál se. Nechtěl mi chodit do školy. Celý měsíc já jsem ho vozila ráno, než on si zvykl. Pak už se to s ním táhlo, první, druhá třída šikana, furt něco. Takže měl s Mikulášem problémy. Pak teda chodil do družiny. To taky, jak byl v družině. To prostě furt ti volala učitelka. Furt tam byly nějaký to... Pak se to na chvíli uklidnilo. Už to nebylo tak intenzivní, jako tohle. Ale říkám, jak někdo supluje, tak Mikuláš začne – Marek a on taky. A jinak učitelka ho chválí. Problémy s ním sama nemá. Ale jak je v jiné třídě nebo někde venku, tak okamžitě problém.“

Chodil Fanda do MŠ? (kam a jak dlouho) Pokud ano, byl tam spokojený?

„Chodil. Chodil do školky. Byl spokojený. Bylo půl čtvrtý a já jsem pro něho šla a prostě ani nechtěl jít domů. Oba dva (i starší bartr). Padla třetí hodina a – ‚My tady ještě chvíli budeme.‘ Opravdu spokojení. Vlastně oni šli od třech let do šesti no.“

Kam šel Fanda prvně k zápisu? Doporučily Vám tam paní učitelky návštěvu nějakého odborníka? (logopedie, pedagogicko-psychologická poradna)

„V Jakobově.“

To byla klasická ZŠ?

„No.“

„Kvůli těm nemocem on opakoval první třídu. Tak se dělala znovu ta pedagogicko-psychologická poradna.“

Opakoval už v Prachaticích?

„Ano.“

Měl Fanda odklad PŠD? Proč ho paní učitelky doporučily?

„Fanda měl odklad. On chodil na tu logopedii. On říkal to ‚ř, š, d, t, ň‘ – tyhle ty souhlásky. Tam to právě dělalo problém. Takže vlastně měl kvůli tomu odklad.“

Než Fanda začal chodit do ZŠ Pr., tak jste absolvovali vyšetření v poradně. Kdo Vám návštěvu v poradně doporučil?

Tam vás poslali ze školy v Jakobově?

„No, no, no.“

Vzpomínáte si, jak vyšetření probíhalo? Jak jste vnímali, že Fanda bude chodit do ZŠ Pr.?

„Tam s ním vlastně probírali slova... na ty „ž, š“... třeba „žába“... knížku... hodně číst jsem s ním musela.“

Já jsem to brala... já jsem věděla, že byl dlouho nemocnej, že by mu to prospělo. Jsem byla pro, aby to opakoval. Prachatice jsem musela vzít, protože tu není jiná speciální škola. To máš jenom Prachatice, Vimperk, Volary.“

Takže Vám dali i nějaké doporučení, co s ním dělat doma?

„No. Obrázky se prostě ukazovali, nebo říkanky hodně. No.“

Jak si Fanda zvykal v první třídě? (Stýskalo se mu?, kolektiv, učivo, paní učitelka)

V první třídě si tedy zvykal těžko, podle toho, co jste říkala?

„No.“

A v Třebíči?

„Tam byl úplně bez problémů. Protože tam v jeho třídě žádný Rom nebyl. A přišel sem a...“

Jak teď zvládá učivo? Co ho ve škole nejvíce baví?

„Učení bez problémů. Zlepšil se. Co jsme mluvili teď s p. M. (třídní učitelka) naposled, tak opravdu se zlepšil. Akorát mu dělá v českém jazyce... jak on nerozlišuje ty věty... on to neumí jako, víš... prostě rozlišit... On třeba ví, že tam byl zemědělec. A teď tam má otázku: ‚Čím se živili?‘ A on to prostě... že neumí...“

Že neporozumí té větě?

„Jo. Ano. Ale jinak fakt problémy nejsou.“

Se spolužáky tedy vychází těžko? Nebo tam má nějaké kamarády, teď?

„Spolužáky má... ale hlavně ten Mikuláš. On je... jako by byl na něho fixovanej. S nikým jinak ten Mikuláš nekamarádí. Strašná fixace. Já to nechápu, ale od té první třídy... ti dva. Sice on tam má kamarády. Toho F. To za ním jezdíval i do Chluman, když bydleli

v Chlumanech. Ale jinak furt tady nemá nikoho jinýho. Ve třídě Mikuláš, všude... A kamarádil i s Andreou. Ted' už je to... Jako, že je mu to blbý, protože jsou velký. Jinak nerozlučný. Fanda jde ven, okamžitě za ním Mikuláš. Ted' tam taky byl (Mikuláš). Bylo 15:45h. ,Teto, honem je trénink.‘ Já říkám: ,To máte až v 16:30.‘ ,No já si budu ještě s Fandou kopat.‘ Já říkám: ,Mikuláši, ne. On tam půjde až na 16:30.‘ A za chvíli přiběhli, že se tam něco stalo. Zase říkám, že jsem ráda, že ten fotbal... Zase jak šli... Tak, že se tam něco děje. Tak jsem tam letěla. A zase, že jim Marek sebral míč. Že tam zase sprostě nadával. Nechci mu to zakazovat, když se mu to líbí. Chodí tak dlouho na tréninky. Jenže člověk má strach, co se tam zase stane na tom hřišti. “

Že i tam se potkává s Mikulášem...

„Ze školy, do školy...“

A s učitelkou M. vychází dobře?

„On ji má strašně rád. On když se dozvěděl, že ji budou mít zase v pátý třídě, tak opravdu jako... Ona si s ním rozumí. On jako ví. Když je něco s Mikulášem, ona se na něho jenom podívá. A on už ví, jo. Oni fakt jako spolu vychází dobře.“

Jak řeší paní učitelka konflikty mezi spolužáky?

„Ona jim domluví, nebo tak. Napíše jim prostě poznámku. Prostě píše rodičům... Já jsem s ní i jako v kontaktu – s mobilem. Ona mi třeba řekne: ,Fanda udělal to a to.‘ Nebo ředitelka třeba, když něco bylo s Mikulášem, okamžitě zavolala škola.“

Myslíte, že by Vám paní učitelka poradila, kdyby měl Fanda problémy s učivem, chováním...?

„Poradí. Poradí.“

Víte, že pracovníci SPC přešetřovali ve škole Fandu v roce 2013? Mluvili jste s nimi osobně?

„Ted' právě, je to tak 14 dní, mi donesl papír. Zase celá škola to bude to...“

Přímo s nimi osobně nemluvíte?

„Ne, oni budou ve škole a potom mi pošlou... nebo mi zavolá pani ředitelka, že pro mě má... Tam se vlastně dělají ty testy.“

Chodí Fanda na logopedii (učit se správně vyslovovat)? (jak dlouho) Kdo Vám ji doporučil? Vidíte v tom nějaké pokroky?

„Chodí. Ted' vlastně přímo je tam pani učitelka, která to s ním dělá. On má vlastně takovej deníček, že to má napsaný od pani doktorky slovíčka. Takže ona si ho vždycky na hodinku vezme a probírá to s ním.“

A on chodil teda i k paní H.?

„Chodí. Ted' chodil. Naposled tam byl v listopadu. Ted' ho má pani učitelka, že si ho vždycky na hodinku vezme. Že ona vlastně pani H. vždycky napsala, co s ním má probrat pani učitelka.“

A na logopedii jste začali chodit, když už byl ve školce?

„Ve školce.“

To vám tam doporučily paní učitelky?

„No.“

Chodí Fanda do družiny? Pokud ano, co tam dělají?

„Chodí, chodí.“

Tam je také s Mikulášem?

„Jako musím zaklepat, že poslední dobou nic... ale čekám no. Je tam do dvou hodin. Oni tam maj veškerý akce, třeba pyžamová párty, karnevaly. Nebo jdou ven, když je takhle pěkně. Že vlastně furt nějaká akce ...vaření dokonce.“

Chodí Fanda někam na kroužky? Podle čeho jste je vybírali? Je tam spokojený?

„V družině právě chodí na to vaření, hodně. Pak tam mají ty počítače. Pak tam mají nějaký ten florbal a takovýhle. Takže to má přímo ve škole.“

A tady má ten fotbal. Tam chodí jak dlouho?

„No, už třetím rokem. Tady chodil na judo, ve škole. Pak chodil do toho P. (nízkoprahové zařízení v Prachaticích). Tam taky si mohl hrát. Tam byly akce. Holky ho měly rády. Jenomže když se dozvěděl, že tam chodí náš Fanda, tak okamžitě Mikuláš. Jenže ho tahal po náměstí a tak. Já čekala u autobusu. Já jsem vůbec nevěděla, kde Fanda je. Takže jsem to taky zakázala.“

Nebo třeba šli ze školy a on ho dotáhl do knihovny. Já u autobusu trnu, kde Fanda je. A neuhlídáš ho v Prachaticích.

Pak mi volala učitelka, že byli ve Sparu, že tam něco kradli. A to byly začátky, to bylo hrozný. Tak jsem taky dala zákaz, jenomže zákaz...

Já už jsem ho tenkrát chtěla dát... no druhej ročník pryč. To jsem tenkrát šla osobně... v Prachaticích do tý poradny. Říkala jsem jaký je tam problém. Že prostě na něm byla šikana. Tak mu udělali zase to psychologický, ne. Ještě jsem tam nesla známky. Fakt, on měl jedničky, první, druhá třída. Ve třetí třídě měl teda dvě dvojky, jo. To jsem tam osobně nesla. Nechtěli ho vzít do základky. Že prostě tady se učí jinak. Tam se učí jinak. Že on by to nezvládl. Prostě mě ho nedoporučili do základky. Takže je to bezmoc. Je to úplná bezmoc. Oni mi řekli, že speciální školy jsou ve Vimperku. Já říkám: ‚Vždyť tam je to samej Rom taky. Co můžu čekat tam?‘ Nebo Volary. Já říkám, když si představím do devátý třídy, jo - čtyři roky před sebou, jo. Právě říkala tady pani ředitelka, že se pokusí prostě nějak ho sem dostat. Že vlastně tady bych ho měla pod dohledem, s M. (starší bratr). Není tady tolik... co tam. M. je v sedmý a Fanda je v pátý. On byl opravdu jako bezproblémovej. Začal chodit tam do tý školy a... už se to s ním veze. On fakt neřekl sprostý slovo. Jako tady s těma... To je hrozný a nevymluvíš mu to. On něco řekne romsky. On si to jako v hlavičce neuvědomí, ale prostě...jo. A přitom je to strašně hodnej kluk jo. On když je sám doma, on se třeba dívá na televizi, nebo si něco čte, hodně. Nevíš o něm. Ale jak je prostě v tý partě.“

Jste jednou říkala, že vám byl pomoci i v práci?

„No přesně. Já říkám: ‚My brzo vstáváme, třeba na šestou hodinu.‘ On normálně s náma do tří hodin, jo... Pátek, sobota, neděle, tak s náma lítal. To mu koupili i čokoládu velkou, jak on prostě kmital, jo. Nebo u Z. se dělá dřevo. A on fakt vydrží, jo. Je pracovitej, všechno. A strašně si oblíbil M.P. (jeden z vedoucích K-klubu) prostě. ‚Strejda M.P., strejda M.P.‘ ... Akorát tady to nějak vyřešit, no. Já jsem s ním chodila i k pani K. To je v Prachaticích. Ona dělá tu výchovnou poradkyni. Ona s nimi taky uměla pěkně, to i s M. Ona říkala: ‚On není zlej kluk.‘ M. byl v pubertě a srovnal se. Během půl roku se fakt srovnal. Taky drzej, neposlechl. Pak se srovnal. A teď zase Fanda, no... On není zlej. On potřebuje dyl spolupracovat, jo. Aby se dostal z týhle nálady, ale pak jako... Zase se třeba přes prázdniny uklidní. Že pojede k babičce. M.P. říkal, že na tábor, že bude, ne? Ale zase padne školní rok a... On se vždycky tak uklidní přes prázdniny.“

Příloha č. 3 Rozhovory s žáky

Rozhovor s Andreou

Pamatuješ si, jestli jsi chodila do MŠ? Jak se ti tam líbilo?

„Jo, jsme zpívali ‚Pásla ovečky‘. Stavěli kočárky, spali jsme tam, chodili jsme na výlety. Když jsem tam přišla, tak za mnou jeden kluk pořád chodil. Už nevím, jak se jmenoval. Sem tam měla i kámošky.“

Těšila ses do školy? Líbilo se ti v první třídě, nebo se ti stýskalo?

„Jo, já jsem přišla do školy. Paní učitelka mi dala nějakou berušku. Jak jsem ji viděla poprvé, tak jsem ji měla nejoblíbenější. Jak jsme šli domů, tak já jsem utekla zase nahoru za paní učitelkou. Že nechci jít domů. Jsem ji měla strašně ráda. Do třetí třídy mě učila. A ona na mě: ‚Ty píšeš jako kocour.‘“

Máš ve škole kamarády? S kým se nejvíce bavíš?

„Jo. Jako nejvíc s holkama. Ale když mluví o R. (spolužák), tak jdu pryč. On je teď v pasťáku. A tam i kluci se s námi baví. Když mi tam dá facku, tak já mu to oplatím.“

Maminka: „Pak jsem pozvaná zase do školy, vid’.“

Co děláš o přestávkách?

„Já si vždycky vyndám svačinu a pití. A vždycky si povídáme. O velký přestávce jdeme ven. Tam jako i R. (spolužačka) je. Tam děláme kraviny. Potom jdeme do školy. A potom, jak jsou ty přestávky, tak se bavíme. Ven chodí i devátáci. A ty jsou taky hodný. Když je venku R., tak ji bijou. R. je vždycky v kuchyňce. Oni řeknou: ‚Bacha, jde ředitelka.‘ A R. řekla: ‚Co mě to zajímá.‘ Ona ji slyšela. Tak ji tam poslala.“

Jakou máte paní učitelku (příp. učitelky)? Je něco, co se ti na ní (nich) líbí, nebo naopak nelíbí?

„Ta je hodná. Mě chválí. Dneska mě chválila v matice.“

A učí tě ještě nějaké učitelky? Jaké jsou? „Nějaký jsou hodný.“

Myslíš, že tě má paní učitelka ráda?

„Jo. Ona mi to taky říkala. Jak mám nějaký problémy, tak to taky řeší.“

Co myslíš, že ti jde ve škole nejlíp a s čím máš spíš problémy?

„Já nevím. Mě baví nejvíc tělák. A angličtina mě moc nebaví. Matika trochu mě baví. A potom mě baví počítače, ta informatika, matika a potom český jazyk.“

Co děláš, když ve škole něčemu nerozumíš?

„Tak se zeptám paní učitelky.“

Co dělá paní učitelka, když se někdo ve škole popere, nebo se někomu posmívá...?

„Tak řeší to i ředitelka. A oni to řeknou, jako proč to dělají. A proč se perou. A řeknou, že si nadávali, takže to mají říct okamžitě paní učitelce. Mě zbil Fanda ve škole, tak jsem to řekla paní učitelce. Ona ho poslala na chodbu.“

Máš ve škole někoho, kdo ti pomůže, poradí, když máš nějaký problém?

Viz výše, paní učitelka poradí.

Chodíš někam na logopedii (učit se správně vyslovovat)? Co tam děláte?

„Už nechodím. Až do pátý jsem chodila. A v pátý třídě jsem měla nosní mandle. Tak jsem šla na operaci s tím do Strakonice. A tam jsou výborný.“

Chodíš do družiny, příp. do klubu? Co tam děláte?

„Už mě to tam nebaví.“

Chodíš na nějaké kroužky? Jak si se o nich dozvěděla? Jak se ti tam líbí?

„Chodím na taneční. Jo, paní učitelka mi o tom řekla. Od první třídy tam už chodím. Jo, chodila jsem na ručičky, na počítače a ještě zdravotní tělák, abychom měli rovně jako záda, a potom jsem chodila na sportovky.“

Maminka: „Místo blbnutí, tak říkám radši na kroužky.“

„Ted' už nechci. Mě už to nebaví. Mě baví jenom taneční. Budeme mít taky vystoupení.“

Je něco, na co se pravidelně (třeba každý týden) těšíš?

„Jo, když je pan O. doma, tak tam jdu ke koním. Ale jinak tam nechodím. Kvůli holčkám.“

Rozhovor s Mikulášem

Pamatuješ si, jestli jsi chodil do MŠ? Jak se ti tam líbilo?

„Ne.“

Chodil si sem do azylového domu. Nevzpomínáš si, jakou jsi měl učitelku, nebo co jste tam dělali?

Vrtí hlavou.

Těšil ses do školy? Líbilo se ti v první třídě, nebo se ti stýskalo? (pokud děti přecházely na jinou školu - našly si brzy kamarády?)

Nejdříve jsi šel tady v Husinci? „*Jo.*“

Těšil ses do školy? „*Hm.*“

A když jsi šel potom do Prachatic, tak sis tam zvykl dobře? Našel sis tam kamarády? „*Jo, našel.*“

Učitelka byla také dobrá, v první třídě? „*Jo.*“

Máš ve škole kamarády? S kým se nejvíce bavíš?

„*Jo. S Fandou.*“

Co děláš o přestávkách?

„*Někdy chodíme hrát fotbal, o velké. A tak jsme ve třídě potom.*“

To jste na hřišti, když jste venku? A půjčíte si míč? „*Jo.*“

Jakou máte paní učitelku (příp. učitelky)? Je něco, co se ti na ní (nich) líbí, nebo naopak nelíbí?

„*Docela dobrý, už.*“

Bylo to horší, jo? „*Hmm.*“

A už jste si na sebe zvykli? „*Jo.*“

A co ti na ní vadilo, třeba? „*Že pořád křičela na nás.*“

A teď už tolik nekřičí? „*Hm.*“

Myslíš, že tě má paní učitelka ráda?

„*Nevim, asi jo.*“

Podle čeho to poznáš? „*Nevim.*“

Co myslíš, že ti jde ve škole nejlíp a s čím máš spíš problémy?

„*Na tabletu. To máme na češtinu...*“

Jsou nějaké předměty, které ti moc nejdou? Které nemáš moc rád? „*Vlastivěda.*“

Co děláš, když ve škole něčemu nerozumíš?

„*Tak jdu za tetou. Od V. mamka.*“

Myslíš, že by ti poradila i učitelka, nebo za tou nechodíš? „*Chodim, taky.*“

Co dělá paní učitelka, když se někdo ve škole popere, nebo se někomu posmívá...?

„*Křičí na ně.*“

Myslíš, že to řeší spravedlivě? Řeší, kdo za to může? „*Řeší. Jo, spravedlivě. Když něco rozbijou, tak to musí zaplatit.*“

Vždycky potrestá toho, kdo něco provedl? „*Jo.*“

Máš ve škole někoho, kdo ti pomůže, poradí, když máš nějaký problém?

„*Jo. Ředitelka.*“

Chodíš někam na logopedii (učit se správně vyslovovat)? Co tam děláte?

„*Chodim. Jo, ve škole. Každý pátek chodim.*“

A to chodíš už od první třídy? „*Ne.*“

Nevíš, ve které třídě jsi začal? „*Nevim.*“

Chodíš do družiny? Co tam děláte?

„*Jo, soutěžíme.*“

Chodíš na nějaké kroužky? Jak si se o nich dozvěděl? Jak se ti tam líbí?

„*Počítače. Jo, ve škole.*“

O tom ti řekla paní učitelka? „*Hm. V družině.*“

A máš ještě fotbal, že jo? „*Jo, v úterý a pátek. Já sem se tam koukal, a pak jsem se zeptal trenéra, jestli můžu chodit na zápasy. A on řekl, kdy můžu. Tak jsem se přihlásil. Dva roky, tam chodim.*“

Je něco, na co se pravidelně (třeba každý týden) těšíš?

„*Jo, na zápasy.*“

Rozhovor s Markem

Pamatuješ si, jestli jsi chodil do MŠ? Jak se ti tam líbilo?

„*Ne. Já jsem nechodil.*“

Nechodil si s Mikulášem? „*Jo, já jsem tam byl dva dny, ale byl jsem pořád nemocnej. Tak jsem nemoh chodit.*“

Těšil ses do školy? Líbilo se ti v první třídě, nebo se ti stýskalo?

„*Ano. Jo, učitelka byla hodná. Nestýskalo. Měl jsem nejlepšího kamaráda.*“

Chodí s tebou ještě do třídy? „*Ne, ted' už je pryč.*“

Máš ve škole kamarády? S kým se nejvíce bavíš?

„*Jednu kamarádku; s P.*“

Co děláš o přestávkách?

„*Snídám. Hrajeme pinčes, zpíváme. Jo, ven chodíme, ale já jsem dneska nechtěl. Pak se bavíme. Bavím se s P.*“

Jakou máte paní učitelku (příp. učitelky)? Je něco, co se ti na ní (nich) líbí, nebo naopak nelíbí?

„*Tu, co jsi viděla. Jo, je hodná. Půjčuje mi vždycky pero.*“

Nezlobí se, že jsi ho zapomněl? „*Ne.*“

Myslíš, že tě má paní učitelka ráda?

„*Jo. Poznává se to. Že nechodím do školy špinavej.*“

Co myslíš, že ti jde ve škole nejlíp a s čím máš spíš problémy?

„*Tělocvik a ještě mi jde matika. Nejde mi čeština. Dneska jsem dostal takovouhle jedničku. Takhle velkou.*“

Co děláš, když ve škole něčemu nerozumíš?

„*Někdy nevím, jak to psát. Píšu to jinak. Učitelka řekne: ‚Jo, máš to dobře, ale měl si to psát takhle.‘*“

Co dělá paní učitelka, když se někdo ve škole popere, nebo se někomu posmívá...?

„*Jo, to ti můžu říct. Včera dva kluci rozbili globus. Ředitelka řekla, že musí zaplatit 500 Kč. Když nezaplatí, tak půjdou do děcáku.*“

Máš ve škole někoho, kdo ti pomůže, poradí, když máš nějaký problém?

„*Ne, nemám. Nikdo se mě nezastane. Jo, jednou se mě zastal P. Mě jeden kluk udělal... to... něco s břichem, víš. Takhle. P. mu to vrátil. Řekl: ‚Si páťák a troufáš si na třetíáka jo?‘ Mu to vrátil. P. se mě zastal.*“

Chodíš někam na logopedii (učit se správně vyslovovat)? Co tam děláte?

„*Jo. Ve škole. To je učitelka – tu jsem měl v první třídě.*“

Chodíš do družiny? Co tam děláte?

„*Jo. Baví. Hrajeme hry.*“

Chodíš na nějaké kroužky? Jak si se o nich dozvěděl? Jak se ti tam líbí?

„Počítače, sportovky. Jo, ve škole. Jo, a na fotbal. V pátek a v úterý. Řekl mi to kamarád. Ne Mikuláš. Sám jsem se přihlásil. Sám.“

Je něco, na co se pravidelně (třeba každý týden) těšíš?

„Počítače.“

Rozhovor s Fandou

Pamatuješ si, jestli jsi chodil do MŠ? Jak se ti tam líbilo?

Kývá. „My jsme si tam chodili na procházky a hráli.“

Měl jsi tam nějaké kamarády? „Hmm, ale už si nepamatuju jména.“

Chodil ‘s tam rád? „Hm.“

Těšil ses do školy? Líbilo se ti v první třídě, nebo se ti stýskalo? (pokud děti přecházely na jinou školu - našly si brzy kamarády?)

„No, trochu sem se těšil.“

Ty jsi tam chodil do první třídy a pak jsi přešel do Prachatic do první třídy, že? „Ne do třetí.“

Našel sis tam kamarády, nebo se ti ještě stýskalo? „Ne, ne. Jo v pohodě.“

Máš ve škole kamarády? S kým se nejvíce bavíš?

„Hmm.“ (Jmenuje asi sedm jmen. Mezi nimi i Mikuláše.)

Ti jsou všichni z tvé třídy? „É, ne nejsou.“

Co děláš o přestávkách?

„Chodíme ven, nebo zůstáváme ve třídě, nebo chodíme do družiny.“

To můžete i o přestávce – jít do družiny? „O velkých. O malých hraje ping-pong. S Mikulášem. On to umí.“

Jakou máte paní učitelku (příp. učitelky)? Je něco, co se ti na ní (nich) líbí, nebo naopak nelíbí?

„Trochu přísná, když zlobíme.“ (smích)

Myslíš, že tě má paní učitelka ráda?

„Nevím.“

Nepřemýšlel jsi o tom? „Ne.“

Co myslíš, že ti jde ve škole nejlíp a s čím máš spíš problémy?

„Těláček, vlastivěda, přírodověda, matika, čeština, prvouka...“

Takže docela dost? „No, kromě češtiny tam mám dvojku.“

A jaký předmět nemáš rád? „Občanský. Z tý mam dvojku až trojku. Ta mi nejde. A pak ty takový chemický látky. Z toho mam trojku.“

Co děláš, když ve škole něčemu nerozumíš?

(smích) „Já udělám takovou tu čárku, že nevím. Pak mi pani učitelka poradí.“

Ona chodí po třídě a kouká se, co děláte, nebo se přihlásíš? „Kouká se.“

Co dělá pani učitelka, když se někdo ve škole popere, nebo se někomu posmívá...?

„No tak se zlobí.“

A jak to řeší? „Poznámkou, nebo důtkou.“

Máš ve škole někoho, kdo ti pomůže, poradí, když máš nějaký problém?

„No, pani učitelka mi pomůže.“

Takže myslíš, že za ní můžeš jít? „Jo, jo.“

Chodíš někam na logopedii (učit se správně vyslovovat)? Co tam děláte?

Kývá.

Od té doby, co jsi začal chodit do školy? „Hmm.“

Dostáváš i úkoly domů? „Hm.“

Jak často tam chodíš? „V pátek a ve středu.“

Chodíš do družiny? Co tam děláte?

„Hm, máme hry, nebo chodíme ven, nebo na počítače, nebo do tělocvičny. A sportovky. Ty máme v pátek.“

Chodíš na nějaké kroužky? Jak si se o nich dozvěděl? Jak se ti tam líbí?

Máš ještě nějaké kroužky kromě sportovek? „Jenom sportovky.“ (Jmenuje devět jmen dětí, které s ním ještě chodí.)

Tam jste z prvního stupně? „I devátáci.“

Chodíš i na fotbal tady v Husinci? „Hm. To mi řekl Mikuláš. Já jsem to věděl i dřív.“

To tě přihlásila mamka? „Sám. Chodím úterý a pátek.“

Vy jste měli teď zápas? „Jo 9:2. Mikuláš dal dva góly a já jsem dal čtyři a jeden tam dal... počkej... čtyři a dva je šest... P. dal jeden a K. dal dva.“

Takže se ti líbí na fotbale? „*Hm, dobrý.*“

A sportovky taky? „*Hm.*“

Je něco, na co se pravidelně (třeba každý týden) těšíš?

„*No... já nevim.*“

Příloha č. 4 Informované souhlasy

Prosím Vás o souhlas, že s pracovníky SPC Strakonice proběhne rozhovor o práci s Vaším synem/dcerou. Rozhovor bude sloužit pouze pro zpracování bakalářské práce Lydie Férové.

Souhlasím (podpis zákonného zástupce):

V Husinci, dne 6.2. 2015

Děkuji, Férová Lydie

Prosím Vás o souhlas, že s třídní učitelkou proběhne rozhovor o práci s Vaším synem/dcerou. Rozhovor bude sloužit pouze pro zpracování bakalářské práce Lydie Férové.

Souhlasím (podpis zákonného zástupce):

V Husinci, dne 6.2. 2015

Děkuji, Férová Lydie

Prosím Vás o souhlas, že Váš syn/dcera zodpoví několik otázek týkajících se školy, SPC a dalších oblastí podpory, která mu je poskytována.

Souhlasím, aby můj syn/dcera poskytl rozhovor pro potřeby bakalářské práce Lydie Férové. Rozhovor proběhne v budově Církve bratrské a pouze pro potřeby zpracování bakalářské práce bude nahrán.

V Husinci, dne:

Podpis zákonného zástupce: